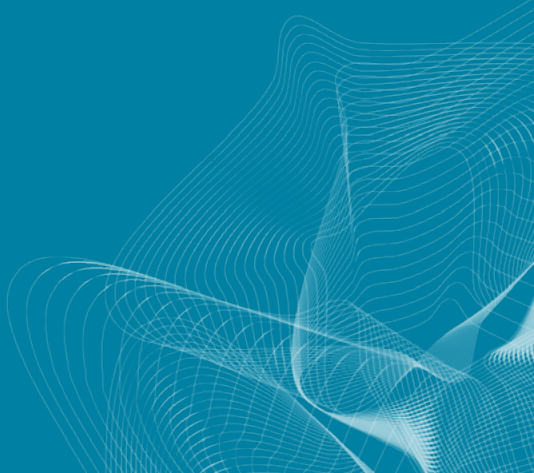
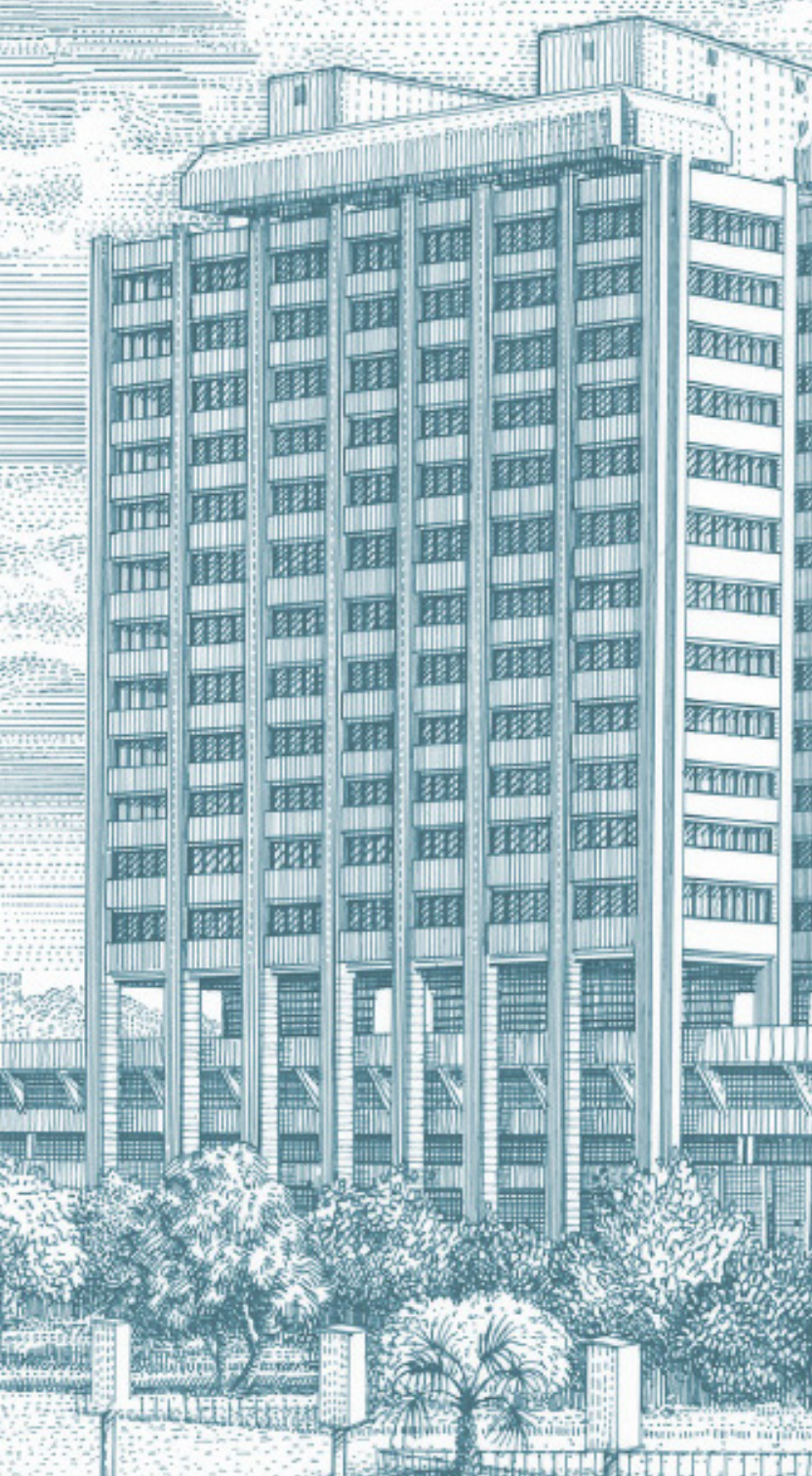

100 Soruda Merkez Bankacılığı

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Değerli okurlar,

“100 Soruda Merkez Bankacılığı” yayınıımızı sizlere sunmaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Bu yayınlı Merkez Bankasının temel görevleri, kurumsal yapısı ve para politikası ile ilgili olarak her an karşınıza çıkabilecek soruların doğru yanıtlarının her an elinizin altında bulunmasını amaçladık.

Merkez bankaları açısından iletişim yaklaşık son 30 senede önem kazandı. Para politikası iletişimi ve şeffaflık, bağımsız kurumlar olan merkez bankalarının hesap verme sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlıyor. Aynı zamanda iletişim, merkez bankalarının politikalarının etkinliği açısından da önem taşıyor. Merkez bankalarının ekonomideki rolünün ve uygulamakta olduğu politikaların kamuoyu tarafından doğru şekilde anlaşılması, politikaların etkinliğinin mümkün olan en yüksek seviyede gerçekleşmesine ve merkez bankalarının güvenilirliğine katkıda bulunuyor. Bu nedenle pek çok merkez bankası iletişim faaliyetlerine büyük önem veriyor. Bununla birlikte merkez bankası iletişimi de zaman içinde değışim gösterdi. Bugün, birkaç sene öncesine göre merkez bankası iletişiminin daha açık olduğunu, iletişim dilinin daha yalın ve anlaşılır olduğunu ve genel kamuoyunu da içerecek şekilde daha geniş bir kitleyi hedeflediğini görüyoruz.

Biz de bu bakış açısıyla iletişimimizi daha yalın ve anlaşılır kılmak, daha geniş bir kesime ulaşmak amacıyla çeşitli adımlar attık. Bu çalışmayla, merkez bankacılığı konularına ilgi duyan ve merkez bankacılığının teknik boyutlarını öğrenmeye istekli okuyuculara faydalı bir kaynak sunmayı hedefliyoruz.

Burada yer alan bilgilerin siz değerli okuyucularımız için faydalı olması dileklerimizle,

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

İçindekiler

Temel Görevler

1.Para politikası nedir?	9
2.Merkez Bankasının temel amacı nedir?	9
3.Merkez Bankasının temel görevleri nelerdir?	9
4.Merkez Bankasının temel yetkileri nelerdir?	10
5.Merkez Bankasının müşavirlik görevleri nelerdir? Bankanın hükûmetin mali ajanı ve haznedarı olması ne demektir?	10

Kurumsal Yapı

6.Merkez Bankasının hukuki statüsü nedir?	13
7.Merkez Bankası Başkanı ve Başkan Yardımcıları nasıl atanır?	13
8.Para Politikası Kurulu (PPK) kimlerden oluşur?	13
9.PPK hangi sıklıkla ve nasıl karar kalır?	14
10.Merkez Bankası Banka Meclisi Üyeleri nasıl seçilir? Banka Meclisi'nin görevleri nelerdir?	14
11.Merkez Bankası Denetleme Kurulu üyeleri nasıl seçilir ve görevleri nelerdir?	16
12.Merkez bankası bağımsızlığı nedir? Merkez bankaları neden bağımsızdır?	16
13.Merkez Bankasının sermaye ve hissedarlık yapısı nasıldır?	17
14.Merkez Bankası kâr payını nasıl dağıtır?	18
15.Merkez Bankası denetlenir mi? Nasıl?	18
16.Merkez Bankasının şubesi var mıdır?	20
17.Merkez Bankası ne zaman kuruldu? Merkez Bankasının kurulmasından önce hangi kurumlar bu görevi yerine getiriyordu?	20
18.Merkez Bankasının temel iletişim araçları nelerdir?	22
19.Merkez Bankası hesap verir mi?	22

Rezervler

20.Merkez bankaları neden rezerv tutarlar?	25
21.Merkez bankası rezervleri nelerden oluşur?	25
22.Merkez Bankası rezervlerini nasıl değerlendirir?	26
23.Merkez Bankasının rezerv miktarı nasıl takip edilebilir?	27
24.Merkez Bankası rezervlerini nerede tutar?	27

Enflasyon ve Para Politikası

25.Enflasyon nedir ve nasıl hesaplanır?	29
26.Enflasyonun maliyetleri nelerdir?	30
27.Enflasyonun nedenleri nelerdir?	31
28.Enflasyonla nasıl mücadele edilir?	32
29.Fiyat istikrarı nedir? Neden önemlidir?	32
30.Enflasyon hedeflemesi rejimi nedir?	34
31.Merkez Bankasının enflasyon hedefi nedir? Hedefler nasıl belirlenir?	34
32.Merkez Bankası enflasyon tahminlerini nasıl oluşturur? Merkez Bankasının enflasyon tahminlerine nereden ulaşılabilir?	34
33.Çekirdek enflasyon nedir? Neden takip edilir?	35
34.TÜFE ve ÜFE arasındaki ilişki nedir?	36
35.Politika faiz oranı ne anlama gelmektedir?	36

36.Merkez bankasının faizlerde bir değişikliğe gitmesi ekonomiyi nasıl etkiler?	37
37.Çıktı açığı nedir? Merkez Bankası çıktı açığını neden takip eder?	38
38.Getiri (verim) eğrisi nedir?	38
39.Nominal ve reel faiz nedir?	39
40.Phillips Eğrisi neyi gösterir?	39
41.Enflasyonist atalet (Inertia) neyi ifade eder?	40
42.Fisher etkisi/hipotezi nedir?	40
43.Taylor kuralı nedir?	41
44.Genişletici ve sıkılaştırıcı para politikası ne anlama gelir?	41

Türk Lirası Piyasası İşlemleri

45.Açık piyasa işlemleri (APİ) nedir?	43
46.Kesin alım ve kesin satım nedir?	43
47.Repo ve ters repo işlemleri nedir?	44
48.Likidite senedi ihracı ve erken itfası nedir?	44
49.Merkez Bankası APİ'yi hangi yöntemlerle gerçekleştirir?	45
50.Merkez Bankasının APİ portföyünde neden DİBS ve HMKŞ tarafından ihraç edilen kira sertifikası bulunur?	45
51.Merkez Bankası tarafından bankalara sağlanan hazır imkânlar nelerdir?	45
52.Bankalararası Para Piyasası (BPP) nedir? BPP'nin işlevi nedir?	46
53.Borç alabilme limiti nedir?	46
54.Türk lirası depo alım ve satım işlemi nedir?	46
55.Geç likidite penceresi nedir?	47
56.Gün içi likidite (GİL) imkânı nedir?	47
57.Merkez Bankası tarafından APİ ve hazır imkânlar için teminat olarak kabul edilen kıymetler hangileridir?	47
58.Piyasa Yapıcılığı ne demektir?	48
59.Piyasa Yapıcıya sağlanan haklar ve Piyasa Yapıcının yükümlülükleri nelerdir?	48
60.DİBS piyasalarında Merkez Bankasının rolü nedir?	49
61.Merkez Bankasının likidite yönetiminde genel ilkeleri nelerdir?	49
62.Sistemin fonlama ihtiyacını neler belirler?	50
63.Zorunlu karşılık oranı nedir?	50
64.Rezerv Opsiyon Mekanizması (ROM) nedir?	51

Döviz Kuru Rejimi ve Döviz Piyasası İşlemleri

65.Döviz kuru nedir?	53
66.Döviz kuru rejimleri nelerdir? Döviz kuru rejimlerinin avantajları ve dezavantajları nelerdir?	53
67.Gösterge niteliğinde döviz kuru nedir, nasıl hesaplanır?	54
68.Merkez Bankasının döviz kuru hedefi var mıdır?	55
69.Merkez Bankasının döviz piyasasında gerçekleştirdiği işlemler nelerdir?	56
70.Döviz depo işlemleri nedir?	56
71.Türk lirası karşılığı döviz alım-satım ihalelerinin amacı nedir?	57
72.Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihalesi nedir? İşlemler nasıl yapılır?	57
73.Merkez Bankasının, BIST nezdinde faaliyet gösteren VİOP'ta işlem yapmaya başlamasının amacı nedir?	59
74.İmkânsız üçlü nedir?	60
75.Dolarizasyon ne demektir?	60
76.Kapsanmamış faiz paritesi nedir?	61

Ödeme Sistemleri

- 77.Merkez Bankasının kurduğu ve faaliyet izni verdiği ödeme sistemleri hangileridir? 63
- 78.EFT nedir? İşleyişi nasıldır? 63

Para, Banknotlar ve Emisyon

- 79.Emisyon hacmi nedir? 65
- 80.Para arzı ve para arzı tanımları nelerdir? 65
- 81.Parasal taban nedir? 65
- 82.Merkez bankalarının başlığı kağıt paranın karşılığı var mı? 66
- 83.Emisyon hacminin artması merkez bankasının "karşılıksız para başlığı" anlamına mı gelir? 66
- 84.Piyasadaki banknotların kompozisyonu neye göre belirlenir? 68
- 85.Türk lirası simgesi nasıl belirlenmiştir? 68
- 86.Kripto para nedir? 69

İstatistikler

- 87.Reel Efektif Döviz Kuru nedir? Nasıl hesaplanır? 71
- 88.Beklenti Anketi nedir? Neden uygulanır? 71
- 89.Banka Kredileri Eğilim Anketi neyi gösterir? 71
- 90.Ödemeler dengesi istatistikleri nedir? 72
- 91.Net hata ve noksan nedir? 72
- 92.Uluslararası Yatırım Pozisyonu (UYP) neyi gösterir? 73
- 93.Özel sektörün yurt dışı borçlarına ilişkin verilere nereden ulaşılabilir? 74
- 94.Konut fiyat endeksleri nedir? Konut fiyatlarının takip edilmesi neden önemlidir? 75
- 95.Finansal Hesaplar nedir? 76

Diğer

- 96.Bankalar nasıl para yaratır? 79
- 97.Reeskont ne demektir? Reeskont faiz oranı neyi gösterir? 79
- 98.Reeskont kredileri nedir? Nasıl kullanılır? 80
- 99.Merkez Bankası bilançosu ile bir ticari banka bilançosu arasındaki farklar nelerdir? 80
- 100.Merkez Bankası Analitik Bilançosu nedir? 81

Temel Görevler

1. Para politikası nedir?

Para politikası; fiyat istikrarı, finansal istikrar, ekonomik büyüme ve istihdam artışı gibi hedeflere ulaşabilmek için paranın elde edilebilirliğini ve maliyetini etkilemeye yönelik olarak alınan kararları ifade etmektedir. Para politikasının uygulanmasından merkez bankaları sorumludur. Merkez bankaları, para politikasını oluştururken çeşitli araçlar kullanabilirler. En çok kullanılan para politikası araçlarından biri kısa vadeli faiz oranıdır. Bu oran, merkez bankalarının finansal kuruluşlarla gecelik veya haftalık gibi çok kısa vadelerde yaptığı işlemlerde kullanılan faiz oranını ifade etmektedir.

2. Merkez Bankasının temel amacı nedir?

14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda¹ açıklandığı üzere, Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Fiyat istikrarı, ekonomik birimlerin karar alma süreçlerinde etkili olmayacak ölçüde düşük ve istikrarlı bir enflasyon oranını ifade eder. Yine Merkez Bankası Kanunu, Bankanın fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisinin belirleyeceğini ifade etmektedir; yani Merkez Bankası araç bağımsızlığına sahiptir.

3. Merkez Bankasının temel görevleri nelerdir?

Merkez Bankası Kanunu'nun 4. maddesinde Bankanın temel görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- a) Açık piyasa işlemleri (APİ) yapmak,
- b) Hükûmetle birlikte Türk lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,
- c) Bankaların ve Bankaca uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disponibiliteler ile ilgili usul ve esasları belirlemek,
- d) Reeskont ve avans işlemleri yapmak,
- e) Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,
- f) Türk lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve men-

¹ Bundan sonra Merkez Bankası Kanunu olarak anılacaktır.

kul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve gözetimini sağlamak ve gereken düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

g) Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,

h) Mali piyasaları izlemek,

ı) Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemek.

4. Merkez Bankasının temel yetkileri nelerdir?

Merkez Bankası Kanunu'nun 4. maddesinde Bankanın temel yetkileri şu şekilde belirlenmiştir:

a) Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.

b) Banka, hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasında tek yetkili ve sorumludur.

c) Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla Merkez Bankası Kanununda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.

d) Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda, belirleyeceği usul ve esaslara göre bu Fona avans vermeye yetkilidir.

e) Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme işlerini yürütür.

f) Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.

g) Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemeye ve istatistiki bilgi toplamaya yetkilidir.

5. Merkez Bankasının müşavirlik görevleri nelerdir? Bankanın hükümetin mali ajanı ve haznedarı olması ne demektir?

Banka, hükümetin mali ve ekonomik müşaviri, mali ajanı ve haznedarıdır.

Merkez Bankası Kanunu'nun 41. maddesine göre Banka, hükümetin mali ve ekonomik danışma organıdır. Bu çerçevede, Banka, para ve

kredi politikası konusunda hükümetçe incelenmesi istenilecek hususlar hakkında görüş bildirir.

Ayrıca, Devletin uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerinde Bankaya, hükümetin mali ajanlığı verilebilir.

Mali ajanlık sıfatıyla Merkez Bankası, aşağıdaki işlemleri gerçekleştirebilir ve bu statüyle yapılan işlemlerden dolayı Merkez Bankasına üçüncü şahıslardan herhangi bir sorumluluk yüklenemez:

- Her türlü devlet iç borçlanma senetlerinin mali servisi
- Özel kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine veya bunlara dayanan kararlara göre kambiyo denetlemesi
- Özel kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine veya bunlara dayanan kararlara göre dış ticaret rejimi tatbikatı

Merkez Bankası, ayrıca, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının talebi üzerine Devletin yurt içinde ve yurt dışında tahsilat ve ödemelerini ve Hazine işlemlerini, görev ve yetkileri çerçevesinde yapmakla sorumludur.

Kurumsal Yapı

6. Merkez Bankasının hukuki statüsü nedir?

Merkez Bankası, “Merkez Bankası Kanunu’yla anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş”, “merkezi idare veya hizmet yerinden yönetim kuruluşu ve hatta bağımsız idari otorite olarak nitelendirilmemiş”, “bağlı-İlgili ve ilişkili kuruluş tanımlarının dışında bırakılmış”, “idari hiyerarşi ve vesayetin haricinde tutulmuş”, “Bütçe Kanunlarının kapsamına dâhil edilmemiş” ve böylelikle bağımsızlık olarak ifade edilen bütünüyle kendine özgü (“sui generis”) bir hukuki statüye sahiptir.

7. Merkez Bankası Başkanı ve Başkan Yardımcıları nasıl atanır?

Merkez Bankası Başkanı ve Başkan Yardımcıları 3 numaralı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne göre, Cumhurbaşkanlığı tarafından 4 yıllık bir dönem için atanır. Merkez Bankası Kanunu’na göre Merkez Bankası Başkanının yüksek öğrenim görmüş, maliye, İktisat ve bankacılık alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olması gerekmektedir.

Başkan Yardımcıları ise hukuk, maliye, ekonomi, işletme, bankacılık, finans, mühendislik, kamu yönetimi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ile İstatistik alanlarından birinde veya İktisadi ve idari bilimler fakültelerinde lisans veya lisansüstü öğrenim görmüş, yeterli bilgi ve deneyime sahip kişiler arasından atanırlar.

8. Para Politikası Kurulu (PPK) kimlerden oluşur?

PPK’nın yapısı Merkez Bankası Kanununun 22/A maddesinde düzenlenmektedir. Bu madde uyarınca, PPK, Merkez Bankası Başkanının başkanlığı altında, Başkan Yardımcıları, Banka Meclisince üyeleri arasından seçilecek bir üye ve Başkanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanlığı onayıyla atanacak bir üyeden oluşur. Atanacak üyenin para politikası konusunda çalışmalarının bulunması ve ekonomi, işletme, bankacılık ve finans alanlarından birinde akademik unvana sahip, görevi ile ilgili alanda en az on yıl çalışmış, yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olması gerekir. Hazine ve Maliye Bakan Yardımcısı veya Bakanın belirleyeceği bir birim amiri toplantılara oy hakkı olmaksızın katılabilir. Başkanlık, Başkan Yardımcılığı ve Banka Meclisi üyeliği görevi sona erenlerin PPK üyeliği de sona erer.

9.PPK hangi sıklıkla ve nasıl karar kalır?

PPK toplantıları, Başkan'ın çağrısı üzerine yılda en az sekiz defa yapılır. Kurul'un her yıl hangi tarihlerde toplanacağı o yıla ait Para ve Kur Politikası metninde duyurulur. İhtiyaç duyulması halinde Kurul olağanüstü de toplanabilir.

PPK toplantılarında gündem, Başkanlıkça düzenlenir. Üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar, Başkanın da katılması halinde aynı toplantıda gündeme alınır ve görüşülür; aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınmasına karar verilebilir. PPK, üyelerin en az üçte ikisinin katılmasıyla toplanır ve mevcut üyelerin çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın katıldığı tarafın teklifi kabul edilmiş sayılır.

PPK, Merkez Bankasının uygulayacağı para politikası ilke ve stratejilerini belirler. Diğer bir deyişle, Merkez Bankasının politikaları, PPK tarafından belirlenir. PPK hükûmetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder. Bunun yanında, paramızın iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri alır. Merkez Bankasının temel politika aracı olan faiz oranları bu toplantıda belirlenir.

PPK, faiz kararını alırken geniş bir veri setini dikkate alır. Karar öncesinde, Bankanın ilgili birimleri enflasyon, ödemeler dengesi, ekonomik faaliyet, kamu maliyesi ve uluslararası gelişmeler hakkında detaylı bir şekilde Kurulu bilgilendirir.

Ön hazırlık ve toplantıların ardından, PPK Toplantı Kararı veya kamuoyunda bilinen adıyla "faiz kararı" alınır. Kurul, faiz kararını oylama yoluyla alır. Toplantı kararı saat 14.00'te kararın kısa bir açıklaması ile ilan edilir. Kurul'un ayrıntılı değerlendirmelerini içeren toplantı özeti ise toplantıyı takip eden beş iş günü içinde yayımlanır.

PPK, faiz kararları alınırken, orta vadeli bir bakış açısıyla, gelecek dönem enflasyon görünümüne odaklanır. Amaç, Merkez Bankası Kanunu'nda yer aldığı üzere "fiyat istikrarını sağlamaktır."

10.Merkez Bankası Banka Meclisi Üyeleri nasıl seçilir? Banka Meclisi'nin görevleri nelerdir?

Merkez Bankası Kanununa göre, Banka Meclisi Başkan ile Genel Kurulca seçilecek altı üyeden oluşur.

Banka Meclisi;

a) Para politikası stratejisi ve enflasyon hedefi doğrultusunda uygulanabilecek para politikasına ve kullanılabilecek para politikası araçlarına ilişkin kararların alınması,

b) Tedavüldeki banknotların değiştirilmesine, tedavülden kaldırılmasına ve yok edilmesine ilişkin konularda düzenleme yapılması ve karar alınması,

- c) API'ye, döviz ve efektif işlemlerine, reeskont ve avans işlemleri ile reeskont ve avans faiz oranlarına, zorunlu karşılıklara ve umumi disponibiliteye, diğer para politikası işlemleri ve araçlarına, ülkenin ve döviz rezervlerinin yönetimine ilişkin usul ve esasların tespiti ile gerekli düzenlemelerin yapılması,
- d) 40. maddenin (I) ve (III) numaralı fıkralarında düzenlenen hususlarda karar alınması,
- e) Ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemlerinin güvenilirlik ve etkinliklerini artıracak şartlarda kurulması konusunda karar alınması, ödeme yöntemleri ile araçlarının usul ve esaslarının belirlenmesi, takas odalarının gözetimine ilişkin düzenlemelerin yapılması,
- f) Bilgi istemeye ve istatistiki bilgileri toplamaya ilişkin usul ve esasların belirlenmesi,
- g) Şube açılması, muhabir temin edilmesi, temsilcilik ve büro kurulması ile Banknot Matbaasına ilişkin konularda düzenleme yapılması ve karar alınması,
- h) Provizyon ve ihtiyatlara ilişkin konularda karar alınması ile kârın dağıtılmasından sonraki bakiyenin Hazineye verilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi,
- ı) Bankanın bütçesinin, yıllık faaliyet raporunun, bilanço, kâr ve zarar hesaplarının ve Genel Kurul gündeminin hazırlanması,
- j) Sermayenin artırılmasına ve Esas Mukavelede değişiklik yapılmasına ilişkin olarak Genel Kurula öneride bulunulması,
- k) Bankanın idare, teşkilat ve hizmetleri ile personeline ilişkin olarak hazırlanan düzenlemelerin onaylanması,
- l) Bankanın ihtiyacı için gayrimenkul satın alınması veya iktisabı, maliki bulunduğu gayrimenkullerin gerektiğinde satılması, trampa edilmesi, bağışlanması ve sair işlemlerde bulunulması hakkında karar alınması,
- m) Bankanın diğer organlarına vereceği yetkiler kapsamı dışındaki meblağlara ve kıymetlere ilişkin bağış, sulh, ibra, feragat ve terkin konularında karar verilmesi,
- n) Bankanın personel kadrolarının onaylanması,
- o) Merkez Bankası Kanunu'nda PPK kararına bağlı konular dışında kalan, Başkanlıkça inceleme ve onaya sunulacak sair hususlar hakkında karar alınması ve düzenleme yapılması ile görevli ve yetkilidir.

11. Merkez Bankası Denetleme Kurulu üyeleri nasıl seçilir ve görevleri nelerdir?

Merkez Bankası Kanunu'na göre, Denetleme Kurulu, Genel Kurulca seçilecek dört üyeden oluşur. Bir Denetleme Kurulu üyesinin üyelikten ayrılması halinde, Denetleme Kurulunun diğer üyeleri, Genel Kurulun ilk toplantısına kadar görev yapmak üzere yerine seçilme şartlarını taşıyan birisini seçerler.

Denetleme Kurulu üyelerinin görev süreleri iki yıldır.

Denetleme Kurulu üyeliğine seçileceklerin yüksek öğrenim yapmış, bankacılık ve muhasebe alanında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şarttır.

Denetleme Kurulu, Bankanın bütün muamele ve hesaplarını denetler. Başkanlık, Denetleme Kurulunun talep edeceği bütün malumat ve vesikaları vermekle yükümlüdür. Denetleme Kurulunun yönetme yetkisi olmayıp, mütalaalarını yazılı olarak Banka Meclisine bildirir ve bir kopyasını da Cumhurbaşkanlığına verir. Kurul yıl nihayetinde muamele ve hesaplar hakkında hazırlayacağı raporu Genel Kurula arz eder.

12. Merkez bankası bağımsızlığı nedir? Merkez bankaları neden bağımsızdır?

Merkez bankası bağımsızlığı genel itibarıyla, para otorilerinin kurumsal, idari, finansal ve para politikasına ilişkin kararlarını herhangi bir baskı unsuru olmadan bağımsız bir şekilde alabilme ve kullanılacak para politikası araçlarını bağımsız olarak seçebilme kabiliyetini ifade eder.

Merkez bankası bağımsızlığı kavramı kullanılacak para politikası araçlarına ilişkin kararların bağımsız bir şekilde alınması anlamında kullanılmakla birlikte, iktisat yazınında merkez bankası bağımsızlığı kavramına ilişkin çeşitli sınıflandırmalar da mevcuttur.

Kurumsal bağımsızlık, merkez bankasının kanun ile tanımlanan amacını ve görevlerini yerine getirirken bir başka kurumdan emir ya da talimat almamasını ve uygulayacağı politikalarda esas aldığı temel amaçları veya hedefleri seçmekte bağımsız olmasını ifade etmektedir.

İşlevsel bağımsızlık, merkez bankasının yasayla belirlenmiş olan nihai hedefine ulaşmak için kullanacağı para politikası araçlarını ve yöntemlerini, hükûmetin veya bir başka otoritenin onayına gerek duymadan serbestçe seçebilmesi ve bu araçları serbestçe kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Merkez bankaları açısından bağımsızlık çoğunlukla araç bağımsızlığını ifade etmektedir.

Finansal bağımsızlık, merkez bankasının bağımsız bir şekilde faaliyetlerini sürdürerek hedeflerini yerine getirebilmesi için yeterli mali kaynağa ve kendi bütçesini belirleme yetkisine sahip olmasıdır. Tüm bunların yanı sıra, merkez bankasının bütçesinin onaylanması sürecinde kurum dışı müdahalelerden uzak olması ve işlevsel harcamalarını serbestçe belirleyebilmesi gibi unsurlar da finansal bağımsızlık kavramına dâhildir.

Merkez bankası bağımsızlığı kavramının bir diğer boyutunu ise *bireysel bağımsızlık* oluşturmaktadır. Bireysel bağımsızlık, merkez bankasının üst düzey yöneticilerinin görev sürelerinin, atanma, çalışma ve görevden ayrılma kurallarının yasalarla net bir şekilde ve siyasi baskıdan bağımsız olarak belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bunun yanında bireysel bağımsızlık, karar alma organlarındaki üyelerin işlevlerinin ve bağımsızlıklarının sürekliliğini ve toplumla iletişim yollarının siyasi baskıdan uzak olmasını da ifade etmektedir.

Fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesi uzun vadeli bir bakış açısıyla oluşturulan politikaların uygulanmasını gerektirmektedir. Öte yandan, politika uygulayıcılarının ekonomiyi kapasitenin üzerinde çalıştırma istekleri veya yüksek kamu borçlarını merkez bankası kaynaklarıyla finanse etme eğilimleri fiyat istikrarını tehdit eder. Bu noktada merkez bankalarının fiyat istikrarına karşı tehdit olabilecek risklere karşı durabilmeleri ve gerekli uyarıları yapabilmeleri merkez bankası bağımsızlığının temelini oluşturmaktadır.

Merkez bankasının temel amacını sağlayabilmesi bağımsız, hesap verebilir ve güvenilir olmasına bağlıdır. Fiyat istikrarını sağlamaya odaklanan bir merkez bankasının araç bağımsızlığına sahip olması ve kamu açıklarını finanse etmek gibi fiyat istikrarı ile çelişen görevlerinin olmaması gerekmektedir. Ancak bu şekilde merkez bankası mali ve siyasi baskılara maruz kalmadan enflasyon hedefine odaklanabilmektedir. Bir anlamda merkez bankası bağımsızlığı fiyat istikrarının sağlanması için önemli bir ön koşuldur.

13. Merkez Bankasının sermaye ve hissedarlık yapısı nasıldır?

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş.'nin sermayesi 25.000 Türk lirası olup 250.000 adet hisseye ayrılmıştır. Bugün itibarıyla Merkez Bankasının bir hissesinin nominal değeri 10 kuruştur.

Merkez Bankası Kanunu ile, Merkez Bankası hisse senetleri (A), (B), (C) ve (D) olmak üzere dört sınıfa ayrılmış olup,

(A) sınıfı hisse senetleri münhasıran Hazineye,

(B) sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan milli bankalara,

(C) sınıfı hisse senetleri 15.000 hisseyi geçmemek üzere, milli bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere,

(D) sınıfı hisse senetleri ise Türk ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığını haiz tüzel ve gerçek kişilere aittir.

2017 yılı sonu itibarıyla, Merkez Bankası sermayesinin yüzde 55,12'si (A) sınıfı, yüzde 25,74'ü (B) sınıfı, yüzde 0,02'si (C) sınıfı, yüzde 19,12'si ise (D) sınıfı hisselerden oluşmaktadır.

Merkez Bankası anonim şirket olarak kurulmuş ve örgütlenmiş olmakla birlikte, kâr etmek gibi bir amacı bulunmamaktadır. Merkez Bankasının sermayesi de diğer anonim şirketlerinkinden farklı biçimde sadece sembolik bir nitelik ve anlam taşımaktadır. Sermaye büyüklüğü, hisse miktarları ve kâr payı ödemeleri sadece simgesel değerlerle sınırlı kalmaktadır.

14. Merkez Bankası kâr payını nasıl dağıtır?

Merkez Bankası kârının dağıtımına ilişkin esaslar, Merkez Bankası Kanunu'nun 60. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre Bankanın yıllık safi kârı, aşağıdaki şekilde dağıtılır:

- 1) Yüzde 20'si ihtiyat akçesine,
- 2) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden, yüzde 6 oranında ilk kâr hissesi olarak hissedarlara,
- 3) Yukarıdaki yüzdeler tutarının düşülmesinden sonra kalan miktarın en çok yüzde 5'i, iki aylık maaş tutarını geçmemek üzere Banka mensuplarına ve yüzde 10'u fevkalade ihtiyat akçesine,
- 4) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden Genel Kurul kararıyla en çok yüzde 6 nispetinde ikinci kâr hissesi olarak hissedarlara verilir.

Bu dağıtımdan sonra kalan bakiye Hazineye verilir.

Merkez Bankasının elde ettiği kârın nasıl dağıtıldığına ilişkin detaylı bilgi, her yıl yayımlanan Yıllık Rapor'da yer almaktadır.

15. Merkez Bankası denetlenir mi? Nasıl?

Bir anonim şirket olan Merkez Bankasının denetimi, Banka içi ve dışı denetimler olarak ikiye ayrılmaktadır.

İç Denetim

Merkez Bankası Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca Genel Kurul, Banka Meclisi tarafından verilen Yıllık Rapor ile Denetleme Kurulu Raporu'nu, Bankanın bilançosunu, kâr ve zarar hesaplarını denetler ve karara bağlar. Genel Kurul, Bankanın yıllık faaliyetinin denetimini her yıl Banka Meclisini ve Denetleme Kurulunu ibra konusunda karar almak suretiyle gerçekleştirir.

Denetleme Kurulu ise, Merkez Bankası Kanunu'nun 24. maddesi

uyarınca, Bankanın bütün işlem ve hesaplarını denetler; yıl sonunda hazırlayacağı raporu Genel Kurula sunar. Banka Kanunu'nun verdiği yetki çerçevesinde Denetleme Kurulu, değerlendirme/görüşlerinin yazılı olarak Banka Meclisine bildirir ve bir kopyasını da Cumhurbaşkanına verir.

Merkez Bankası Teşkilat ve Görevleri Esas Yönetmeliğinin 64 ila 67. maddeleri ile Bankanın işlemlerini denetim görev ve yetkisi verilen Denetim Genel Müdürlüğü; Merkez Bankası Kanunu'nun ve diğer mevzuatın tanıdığı yetkiler ve görevler çerçevesinde, Bankanın birimleri, şubeleri ve temsilcilikleri ile Banka dışı kurumlar ve kuruluşlar nezdinde denetim yapmak; inceleme ve araştırmalarda bulunmak; gerektiğinde soruşturma yapmak ve danışmanlık faaliyetinde bulunmak görev ve yetkisini haizdir.

Dış Denetim

Banka nezdinde gerçekleştirilen dış denetimin öncelikli yasal dayanağı, Merkez Bankası Kanunu'nun 42. maddesidir. Buna göre, Cumhurbaşkanı, Bankanın işlem ve hesaplarını denetlettirebilir. Cumhurbaşkanlığı bu hususta her türlü bilgiyi Bankadan isteyebilir. Banka ayrıca, bilanço, kâr ve zarar hesaplarını bağımsız denetim kuruluşlarına denetlettirebilir. Başkan tarafından, Banka faaliyetleri ile uygulanmış ve uygulanacak olan para politikası hakkında her yıl Nisan ve Ekim aylarında Cumhurbaşkanına rapor sunulur. Banka, faaliyetlerine ilişkin olarak, yılda iki defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirir. Banka, para politikası hedefleri ve uygulamalarına ilişkin dönemsel raporlar hazırlar ve kamuoyuna duyurur. Raporların hangi dönemler itibarıyla hazırlanacağı, kapsamı ve açıklanma usulü Bankaca belirlenir. Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşılamaması ya da ulaşılamama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınması gereken önlemleri hükûmete yazılı olarak bildirir ve kamuoyuna açıklar.

Ayrıca, Sayıştay Kanunu'na göre Bankanın temel görev ve yetkileri dışında kalan faaliyet ve işlemleri Sayıştay denetimine tabidir.

Yine, Anayasal bir kuruluş olan ve Cumhurbaşkanlığına bağlı bulunan Devlet Denetleme Kurulu'nun yetki alanı Bankayı da kapsamaktadır.

16. Merkez Bankasının şubesi var mıdır?

Merkez Bankasının Türkiye çapında 21 şubesi bulunmaktadır. Şubeler, Banka Meclisi Kararı ile gerekli görülen yerlerde açılmaktadır.

Merkez Bankasının şubeleri şunlardır:

17. Merkez Bankası ne zaman kuruldu? Merkez Bankasının kurulmasından önce hangi kurumlar bu görevi yerine getiriyordu?

Osmanlı Devleti'nin klasik örgütlenme düzeninde para miktarının ayarlanması, kredi hacminin düzenlenmesi, altın ve döviz rezervlerinin yönetimi ile iç ve dış ödemelerin gerçekleştirilmesi gibi faaliyetler; hazine, darphane, sarraflar, vakıflar, bedestenler ve loncalar gibi birçok farklı kesim tarafından yürütülmüştür.

19. yüzyılın ikinci yarısına kadar büyük oranda devam eden bu yapı içinde Osmanlı Devleti, padişah adına altın sikke basımını gerçekleştirmiştir.

Osmanlı Devleti, ülke içerisindeki borçlanma ve savaşların yarattığı mali sıkıntılardan dolayı, Kaime-i Nakdiye-i Mutebere (Kaime) isimli kâğıt paraları basmış ve 1840 yılında dolaşıma çıkartmıştır.

1854 yılındaki Kırım Savaşı sırasında, yurt dışından ilk kez borçlanan Osmanlı Hükûmetinin, dış borçların ödenmesi konusunda aracılık görevi üstlenecek bir devlet bankasına ihtiyaç duyması üzerine, 1856 yılında Ottoman Bank (Bank-ı Osmanî) kurulmuştur. Merkezi Londra'da bulunan İngiliz sermayeli bu Bankanın yetkileri; küçük miktarlarda kredi vermek, hükûmet'e avans sağlamak ve bazı Hazine bonolarını iskonto etmekle sınırlandırılmıştır.

1863 yılında Ottoman Bank, kendini feshederek İngiliz-Fransız ortaklığı altında Bank-ı Osmanî-i Şahane (Osmanlı Bankası) adını almıştır. Bankaya, 30 yıllık bir süre için banknot basma ayrıcalığı ve tekeli verilmiştir. Osmanlı Bankası ayrıca; devletin haznedarlığını üstlenerek gelirleri tahsil etmek, Hazinesinin ödemelerini yerine getirip bonolarını iskonto etmek, iç ve dış borçlara ilişkin faiz ve anapara ödemelerini yapmakla da görevlendirilmiştir.

Osmanlı Bankası sermayesinin yabancılara ait olması, zamanla tepkilere yol açmış; bu durum, ulusal bir merkez bankası kurulması fikrinin temelini oluşturmuştur. Yerli sermayeye dayalı bir merkez bankası kurma çabaları, 11 Mart 1917 tarihinde Osmanlı İtibarı Millî Bankasının kurulması ile sonuçlanmıştır. Ancak bu Banka; Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılması nedeniyle, merkez bankası işlevlerini görecektir bir ulusal banka olma amacına ulaşamamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, dünyada ortaya çıkan emisyon sağlayacak merkez bankalarının oluşturularak ülkelerin kendi para politikalarını bağımsız olarak belirlemeleri yönündeki eğilimin etkisiyle ve ülkemizde Kurtuluş Savaşı ile kazanılan siyasi bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla güçlendirmek amacıyla bir merkez bankası kurulması yönündeki tartışmalar ve çalışmalar hız kazanmıştır. Bu konunun ilk kez ele alındığı 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde, özellikle "millî devlet bankası" kurulması fikri üzerinde durulmuştur. 1927 yılında Maliye Bakanı Abdülhalik Renda'nın bir merkez bankası kurulması hakkında sunduğu kanun taslağı kabul edilmiştir. Merkez Bankasının kuruluş aşamasında yardımcı olması için; diğer ülkelerin merkez bankalarından da görüş istenmiştir.

Lozan Üniversitesinden Prof. Leon Morf'un katkılarıyla Merkez Bankası yasa tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı; Türkiye Büyük Millet Meclisinde 11 Haziran 1930 tarihinde kabul edilerek, 1715 sayılı Türkiye

Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu adı ile 30 Haziran 1930 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Merkez Bankası; farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen işlevlerin tek elde toplanmasının ardından, 3 Ekim 1931 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

18.Merkez Bankasının temel iletişim araçları nelerdir?

Para politikasının temel iletişim araçları PPK duyuruları ve Enflasyon Raporudur. PPK yılda en az sekiz kez gerçekleştirdiği toplantıların ardından, saat 14.00’te kararı kısa bir gerekçe ile birlikte duyurur. Toplantı özeti ise toplantının ardından beş iş günü içinde yayımlanır. Enflasyon Raporu yılda dört defa yayımlanır. Kamuoyu ile iletişimin daha etkin şekilde yapılabilmesi amacıyla Enflasyon Raporları, bilgilendirme toplantılarıyla tanıtılır. Enflasyon Raporlarında Merkez Bankasının uluslararası ekonomik görünüm, enflasyon gelişmeleri, arz ve talep gelişmeleri, kamu maliyesi, finansal koşullar ve para politikası uygulamaları konularında değerlendirmeleri ve orta vadeli enflasyon öngörülerini paylaşmaktadır.

Merkez Bankası, küresel ve yurt içi makro finansal görünüm ve finansal istikrara ilişkin güncel gelişmelere ilişkin değerlendirmelerini ise yılda iki kez yayımladığı Finansal İstikrar Raporu ile kamuoyu ile paylaşır.

Bu temel iletişim araçlarının yanında, para ve kur politikası metinleri, paylaşılan diğer duyurular ile Merkez Bankasının faaliyetleri ve para politikası hakkında Merkez Bankası Başkanı tarafından yapılan sunumlar da kamuoyuyla iletişimde önemli bir paya sahiptir.

19.Merkez Bankası hesap verir mi?

Hesap verme sorumluluğu, merkez bankalarının, aldıkları kararlardan, bunların sonuçlarından ve kurumsal yönetiminden topluma karşı sorumlu olması anlamına gelmektedir. Bağımsız ve hesap veren bir merkez bankası diğer kurumsal yapılanmalara göre kamuoyunda daha güvenilirdir. Güvenilir bir merkez bankası ise hedeflerine ulaşma konusunda ekonomik birimleri daha kolay ikna edebilmekte, hedeften sapmalar olduğunda kamuoyunda bir tereddüt oluşmasını önleyebilmekte ve bu sayede fiyat istikrarı hedefine daha az maliyetle ulaşabilmektedir.

Merkez Bankası Kanunu’nun 42. maddesi, Bankanın hesap verme sorumluluğunu düzenlemektedir. Buna göre Banka, bilanço, kâr ve zarar hesaplarına yönelik bağımsız denetim kuruluşlarına denetim yaptırabilmektedir. Merkez Bankası Başkanı tarafından, Banka faaliyetleri ve para politikası hakkında her yıl Nisan ve Ekim aylarında

Cumhurbaşkanına rapor sunulmaktadır. Ayrıca Banka, faaliyetlerine ilişkin olarak, yılda iki defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunu bilgilendirmektedir. Buna ek olarak Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşılamaması ya da ulaşılama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınması gereken önlemleri hükûmete yazılı olarak bildirmekte ve kamuoyuna açıklamaktadır.

Merkez Bankası Kanunu'nun 58. maddesi uyarınca Merkez Bankası her takvim yılı sonu düzenleyeceği bilanço, kar ve zarar hesabı ile yıllık faaliyet raporunu Cumhurbaşkanlığına göndermenin yanı sıra bilançosunu Resmi Gazete'de yayımlamaktadır.

Ayrıca, Merkez Bankası Kanunu'nun 63. maddesi gereğince de, her hafta sonu itibarıyla hesap durumunu gösteren bir bülten Resmi Gazete'de yayımlanmaktadır.

Hesap verebilir olmak aynı zamanda şeffaf bir iletişim politikasını da gerektirmektedir. Bu çerçevede, Merkez Bankası 2001 yılından itibaren iletişim politikasını da etkin bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Bu sayede, uygulanan politikaların kamuoyuna aktarılması bu politikaların toplum tarafından anlaşılır ve kabul edilebilir olması sağlanarak Bankanın güvenilirliğini artırmak amaçlanmıştır. Gerek Merkez bankası bağımsızlığı gerek uygulanmakta olan enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde ön plana çıkan hesap verme yükümlülüğü ve şeffaflık unsurları doğrultusunda iletişim politikası Merkez Bankası politikalarının merkezinde yer almaktadır. Bu çerçevede, Merkez Bankası çeşitli iletişim araçları yoluyla uygulanmakta olan politikaların kamuoyuna aktarılmasına ve bu politikaların toplum tarafından anlaşılır ve kabul edilebilir olmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Rezervler

20. Merkez bankaları neden rezerv tutarlar?

Günümüzde ülkelerin rezerv tutma nedenleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Uygulanan para ve kur politikalarını desteklemek,
- Kriz zamanlarında yaşanan şokların ülke ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek,
- Dış borç ödemelerini gerçekleştirmek ve ülkenin diğer döviz ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak,
- Ödemeler dengesi kaynaklı ihtiyaçlar için gerekli döviz likiditesini bulundurmaktır.

Bir ülkenin yetkili kurumları tarafından yeterli düzeyde uluslararası rezervin temin edilmesi ve saklanması sürecine “rezerv yönetimi” denilmektedir. Rezerv yönetimi ile sorumlu kurum, genellikle bu sürece ilişkin risklerin yönetilmesinden de sorumludur. Ülkelerin birçoğunda bu görevi merkez bankaları üstlenmektedir.

Ülkemizde de Merkez Bankası Kanunu’nun 4. maddesinin (I) numaralı bendinin (e) alt bendine göre, “Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek” Merkez Bankasının temel görevleri arasındadır. Ayrıca, Kanun’un 53. maddesinin (b) fıkrasında “Banka, ülke altın ve döviz rezervlerini para politikası hedefleri ve uygulamaları çerçevesinde yönetir.” ifadesi yer almaktadır.

21. Merkez bankası rezervleri nelerden oluşur?

Uluslararası rezervler; ülkelerin para otoriteleri tarafından kontrol edilen, kullanıma hazır, birbirlerine çevrilebilme özelliği bulunan ve uluslararası ödeme aracı olarak kabul edilen varlıklardır.

Uluslararası rezerv olarak sayılan varlıklar şunlardır:

- Konvertibl (birbirlerine dönüştürülebilir) döviz varlıkları (euro, ABD doları, İngiliz sterlini vb.)
- Uluslararası standartta altın
- Özel Çekme Hakları
- Uluslararası Para Fonu (IMF) Rezerv Pozisyonu

Bir ülkenin döviz rezervleri, dış ödeme zorluklarının yaşanması durumunda parasal yetkililer tarafından kontrol edilen, kullanıma hazır dış varlıklar olarak tanımlanabilmektedir. Döviz rezervleri, doğrudan finansman kaynağı olabileceği gibi, dış ödeme güçlüklerinin neden olabileceği olumsuzlukların dolaylı olarak düzenlenmesi ve denetlenmesinde, döviz kurunu etkilemek suretiyle, piyasalara müdahale amacıyla kullanılabilir.

22. Merkez Bankası rezervlerini nasıl değerlendirir?

Merkez bankaları, rezervlerini kendi ülkelerine özgü koşullar gereğince farklı anlayışlar çerçevesinde yönetmektedir. Bununla birlikte, merkez bankalarının birçoğu tarafından benimsenen genel rezerv yönetim ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler öncelik sırasıyla ana paranın korunması, likidite ve getiri olarak sıralanabilir.

- Anaparanın Korunması İlkesi (Güvenli Yatırım): Rezervler ulusal varlık olarak kabul edildiğinden rezerv yönetim sürecinde merkez bankaları anaparanın güvenliğine ve korunmasına öncelik vermektedir.
- Likidite İlkesi: Merkez bankaları, rezervlerin tutulma amaçlarına hizmet edebilmesi ve ihtiyaç duyulduğunda piyasada fiyat oynaklığına yol açmadan ve en az değer kaybı ile hızla satılabilmesi için rezerv yönetim sürecinde nakde çevrilebilir yatırım araçlarını tercih etmektedir.
- Getiri İlkesi: Merkez bankaları rezerv yönetimi kapsamında gerçekleştirdikleri finansal işlemlerde ancak anaparanın korunması ve likidite hedeflerinin sağlanması koşulu ile rezervlerin getirisini artırmayı hedefleyebilmektedir.

Rezerv yönetim stratejisi belirlenirken Merkez Bankasının yükümlülük yapısı, Hazine adına yabancı para cinsinden borç ödemeleri, Hazine borçlanma stratejileri ile iç ve dış ekonomideki dönemsel gelişmeler gibi pek çok unsur dikkate alınmakta; uygulanacak stratejinin mevcut döviz kuru rejimi ve para politikaları ile uyumlu olmasına özen gösterilmektedir.

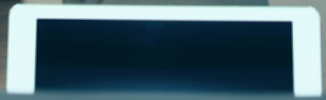
Merkez Bankası rezerv yönetimine ilişkin olarak yurt içi ve yurt dışı piyasalarda vadeli veya vadesiz döviz, menkul kıymet, türev ürün, altın alım satımı ve borç verme işlemlerini içeren bankacılık faaliyetlerinde bulunabilmektedir. Merkez Bankası altın ve döviz rezerv yönetimi faaliyetleri, Banka Meclisi tarafından belirlenmiş Yönetmelikler çerçevesinde muhafazakâr bir yaklaşımla yürütülmektedir.

23. Merkez Bankasının rezerv miktarı nasıl takip edilebilir?

Döviz rezervi bilgisine Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'nde (EVDS) yer alan "TCMB Bilanço Verileri" başlığı altındaki "Merkez Bankası Rezervleri" alt başlığından haftalık verilere; "Ödemeler Dengesi, Uluslararası Yatırım Pozisyonu" başlığı altındaki "Uluslararası Rezervler" alt başlığından ise aylık verilere ulaşılabilir.

24. Merkez Bankası rezervlerini nerede tutar?

Merkez Bankasının döviz rezervleri muhabir bankalar ve diğer ülke merkez bankalarında açtırılmış olan cari ve senet saklama hesapları aracılığı ile muhafaza edilir. Ayrıca, rezervin küçük bir kısmı, Banka'nın gereksinimlerini ve yurt içi piyasalarda oluşan yabancı para efektif talebini karşılamak amacı ile Banka kasalarında efektif olarak tutulur. Altın rezervlerinin bir kısmı ülkemiz sınırları içinde muhafaza edilirken, sınırlı bir miktarı yurt dışında diğer ülke merkez bankalarında muhafaza edilir. Bu altın rezervi, doğrudan yatırım işlemlerinde kullanmak amacı ile merkez bankaları nezdinde açılmış olan altın saklama hesaplarında tutulur.

Enflasyon ve Para Politikası

25.Enflasyon nedir ve nasıl hesaplanır?

Enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarının genel seviyesinde yaşanan artış olarak tanımlanmaktadır. Enflasyon oranı fiyatlar genel seviyesinin artış hızını göstermektedir. Dolayısıyla enflasyon oranının düşmesi fiyatların düşmesi değil, daha yavaş artması anlamına gelmektedir. Ayrıca, enflasyon, sadece bir veya birkaç mal ve hizmetin değil, ortalama bir tüketicinin yıl içinde kullandığı tüm mal ve hizmetlerden oluşan bir sepetin fiyat değişikliğini kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, bazı mal ve hizmetlerin fiyatları genel enflasyon oranın üzerinde artıyorken bazılarının artış oranı genel düzeyin altında kalıyor veya düşüyor olabilir.

Genellikle bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim olarak ifade edilen enflasyon, mal ve hizmet sepeti içinde bulunan öğelerin ortalama fiyatlarında bir yıl boyunca yaşanan değişime bakılarak hesaplanmaktadır. Mal ve hizmet sepeti, enflasyonun hesaplanabilmesi için belirli bir dönem boyunca fiyatları takip edilen mal ve hizmet kalemlerinin toplamına verilen isimdir. Sepette yer alan mal ve hizmetlerin ağırlıkları, hane halkı bütçe anketine konu olan geniş bir hane halkı örnekleminin yıl boyunca yaptığı harcamalar esas alınarak belirlenmektedir.

Enflasyon, piyasada seçilmiş mal ve hizmetlerin ortalama fiyatlarının dönemsel değişimini gösteren fiyat endeksleri ile hesaplanmaktadır. Enflasyon oranı, yahut fiyatlar genel düzeyindeki değişim oranının ölçüsü olarak Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) ve Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) değişim oranları kullanılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hesaplanan TÜFE hane halklarının tüketim harcamalarında yer alan mal ve hizmetlerin belirli zaman aralıklarında fiyatlarındaki değişimleri göstermektedir. Dönemlere göre hangi fiyat endekslerinin kullanıldığı bilgisi aşağıdaki gibidir:

- 1969- 1982 yılları arasındaki veriler 1968=100 temel yıllık Ankara tüketici fiyatları endeksine,
- 1983- 1989 yılları arasındaki veriler 1978-79=100 temel yıllık Türkiye tüketici fiyatları endeksine,
- 1990- 1995 yılları arasındaki veriler 1987=100 temel yıllık Türkiye tüketici fiyatları endeksine,
- 1996- 2004 yılları arasındaki veriler 1994=100 temel yıllık Türkiye tüketici fiyatları endeksine,
- 2005 yılı sonrasındaki veriler 2003=100 temel yıllık Türkiye tüketici fiyatları endeksine aittir.

ÜFE ise tarım, imalat sanayi, madencilik ve enerji sektörlerinde üretimi yapılan malların, üretici tarafından KDV, ÖTV vb. dolaylı vergiler hariç, yurt içi peşin satış fiyatlarındaki değişimleri göstermektedir. Endeksin bir önceki yılın aynı dönemine göre değişim oranı üretici fiyatlarında yıllık enflasyon oranını vermektedir. ÜFE madencilik ve taş ocakçılığı, imalat, elektrik ve gaz, su temini sektörlerini kapsamaktadır.

26.Enflasyonun maliyetleri nelerdir?

Enflasyon paranın satın alma gücünün düşmesi anlamına gelir. Enflasyon ortamında, belirli bir alışveriş sepetinde yer alan ürünleri alabilmek için daha fazla para ödemek gerekir veya aynı para ile alınabilecek ürünlerin miktarı azalır. Bu da paranın satın alım gücünün düşmesi demektir.

Enflasyonun diğer bir maliyeti ise varlık ve yükümlülüklerde dolarizasyona sebep olmasıdır. Paranın satın alım gücünün giderek azaldığı bir ortamda para birimine duyulan güven azalır. Böyle bir durumda ulusal para, değişim ve değer saklama işlevlerini yerine getiremez. Yüksek enflasyon ortamı; ulusal paranın alım gücünün düşmesine yol açtığından, satın alma gücünü daha iyi koruyan yabancı paranın tercih edilmesine yol açar. Özellikle uzun yıllar enflasyonla yaşamış ekonomilerde bu etki son derece belirgindir. Genelde dolarizasyonun ilk aşaması, yabancı para cinsinden varlıkların değer biriktirme aracı olarak kullanılmaya başlanması olan “varlık ikamesi” şeklinde gelişir; yüksek enflasyonun kronik bir hal alması ile beraber de “para ikamesine” dönüşür. Öte yandan, yükümlülük dolarizasyonu; ülkedeki bankacılık ve kamu kesimi dahil olmak üzere tüm ekonomik birimlerin, yabancı para cinsinden büyük miktarda yükümlülüklerinin bulunmasıdır.

Enflasyon, gelir dağılımının giderek bozulmasına neden olur. Genelde, sabit gelirlielerin gelirindeki artış oranı enflasyon oranından daha azdır. İşçi, memur, emekli başta olmak üzere ücret ya da maaşları yılda ya da altı ayda bir defa belirlenen kesimler satın alma gücünü koruyamaz. Enflasyonist bir ortamda tasarruf edebilme imkânı olan kesim ise yüksek reel faizlerden yararlanır. Toplumun gelir düzeyi düşük kesimi bu imkâna sahip olmadığından gelir dağılımı bozulur.

Enflasyon büyümeyi de olumsuz etkiler. Fiyatlarda yaşanan sürekli ve değişken artış, tüketicilerin farklı mal ve hizmetleri birbiriyle kıyaslamasını ve dolayısıyla alacağı ürünü seçmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum tüketicilerin tüketimlerini sınırlamasına sebep olabilmektedir. Ayrıca, firmalar gelecek dönemdeki maliyetlerini ve kârlarını öngöremediklerinden yatırım yapma konusunda daha az istekli olmaktadır. Yani yüksek enflasyon ortamı, ekonomik birimler

açısından belirsizlik yaratarak alınacak kararları etkilemekte ve bireyleri tüketim ve yatırım konularında kararsızlığa itmektedir.

Yüksek enflasyon nedeniyle yaşanan bu belirsizlik ve kararsızlık, bireyleri ve firmaları tüketim veya yatırım yapmak yerine enflasyonun zararlı etkilerinden korunmak amacıyla ellerindeki para ile döviz, altın, gayrimenkul gibi araçları satın almaya yöneltmektedir. Bu durum da, üretimi ve verimliliği olumsuz etkilemekte, uzun dönemde daha düşük ekonomik büyümeye sebep olmaktadır.

Enflasyonun yarattığı belirsizlik faizlerin yükselmesine neden olur. Enflasyon nedeniyle faizlerde artış yaşanması, kredi faizlerini de yükseltir. Yüksek kredi faizleri ile daralan kredi imkânı yatırımcıların yatırım yapma isteğini ve yatırım kararını olumsuz etkiler. Sonuç olarak, kredi arzının ve talebinin azalması sonucu kredi piyasası zarar görür, ekonomik büyüme olumsuz etkilenir.

27.Enflasyonun nedenleri nelerdir?

İktisat yazınında enflasyonun özellikle üç temel nedenine vurgu yapılmaktadır:

Talep enflasyonu, bir ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin toplam talebi karşılayamadığı durumlarda oluşur. Ekonomik birimlerin daha fazla harcama ve yatırım yapmaya başlaması ve üretimin bu talebi karşılamada yetersiz kalması, fiyatlar üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturur. Diğer bir ifadeyle, mal ve hizmet talebindeki artışın toplam arzın artışından fazla olması mal ve hizmet fiyatlarında artışa sebep olmaktadır.

Merkez bankalarının parasal genişlemeye gitmesi veya kamu harcamalarının artırılması gibi genişletici politikaların uygulanması, toplam talebin geçici olarak artması ve ekonomik büyüme ile sonuçlanabilmektedir. Ancak artan talebin ekonominin üretim kapasitesini aştığı durumlarda, kaynaklar üzerinde baskı oluşmakta, bu durum da talep enflasyonunu tetiklemektedir.

Maliyet enflasyonu, bir ekonomide üretim maliyetlerinde artış yaşanması sonucunda toplam arzın azalması ve bunu takiben fiyatlar genel seviyesinin yükselmesidir. Üretim maliyetlerindeki artış, işgücü piyasası ve ücretler kaynaklı olabileceği gibi, petrol ve gıda gibi emtia fiyatlarının yükselmesi veya doğal afetler gibi nedenlerle de gerçekleşebilir. Döviz kurundaki artışlar da üretim sürecinde ithal girdi kullanan sektörlerin maliyetleri yoluyla enflasyona yol açabilmektedir. Bununla birlikte, devlet tarafından yapılan düzenlemeler ve vergilendirmeler de maliyet enflasyonuna neden olabilmektedir.

Enflasyon beklentileri de enflasyonun oluşmasında kilit rol oynayan unsurlardan biridir. Tüketicilerin ve üreticilerin ilerde fiyatların yükselmeye devam edeceğini beklemeleri durumunda, bu beklentiler geleceğe yönelik ücret talepleri aracılığıyla mal ve hizmet fiyatlarına artış olarak yansımaktadır. Maaş zammı, kira artırım ve ticari alım-satım sözleşmelerine konu olan ileriye dönük fiyat belirleme gibi talepler bu duruma örnek gösterilebilir. Bu beklenti ve talepler gelecekteki enflasyonu belirleyebilmektedir. Bu durum, enflasyon beklentilerinin kendini doğrulaması olarak adlandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik birimler, ileriye yönelik daha yüksek enflasyon bekler ve kararlarını bu doğrultuda alırlarsa bu durum enflasyonun yükselmesine yol açmaktadır. Ayrıca özellikle uzun süre devam eden yüksek enflasyon enflasyon beklentilerinin de yakın geçmişte yaşanan enflasyon gerçekleştirmelerine göre belirlenmesine yol açabilir. Bu durum devam ettiği sürece, enflasyon artış oranı geçmişe paralel bir seyir izlemeye devam edecek ve enflasyon ataletine neden olacaktır. Bu sebeple enflasyon beklentilerinin yönetilmesi enflasyonla mücadele açısından büyük önem taşımaktadır.

28.Enflasyonla nasıl mücadele edilir?

Merkez bankaları fiyat istikrarı temel amacına yönelik olarak para politikası araçlarını kullanmaktadır. Öte yandan, fiyat istikrarının kalıcı şekilde sağlanması için sadece para politikası araçları yeterli olmayabilir. Enflasyonla mücadelede merkez bankasının enflasyona odaklı kararlı bir duruş sergilemesinin yanı sıra, uygulanan maliye politikaları, ücret politikaları, yapısal politikalar veya beklentilerin enflasyon üzerindeki etkileri dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak, enflasyonla mücadele sürecinde bütün paydaşların ortak çabasıyla hayata geçirilecek bütüncül bir yaklaşımın, makro politiklardaki ödünleşimleri azaltarak fiyat istikrarına daha düşük maliyetle ve kalıcı olarak ulaşılması konusunda önemli katkı sağlayacaktır.

29.Fiyat istikrarı nedir? Neden önemlidir?

Fiyat istikrarı insanların yatırım, tüketim ve tasarrufa yönelik kararlarında dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük bir enflasyon oranını ifade etmektedir. Fiyat istikrarı, gelişmiş ülkeler için yüzde 1 ila yüzde 3 aralığındaki enflasyon oranı olarak ifade edilmektedir.

Ekonomik ve sosyal istikrarın sağlanabilmesi için olmazsa olmaz bir koşul olan fiyat istikrarı, sadece düşük enflasyon oranına ulaşmayı değil; enflasyon oranının düşük düzeylerde sürdürülmesini de ifade eder. Fiyat istikrarı, yüksek enflasyonun yarattığı belirsizliğin ortadan kalkmasına yardımcı olarak sürdürülebilir ekonomik büyümeye ve ekonomik refaha katkıda bulunmaktadır. Ayrıca fiyat istikrarının

olmadığı bir ekonomide geleceğe ilişkin belirsizlikler toplumdaki güven duygusunu aşındırmaktadır. Günümüzde modern merkez bankacılığı çerçevesinde fiyat istikrarı görevi, hükûmetlerden bağımsız olarak örgütlenmiş merkez bankalarına verilmiştir.

Fiyat istikrarının sağlandığı bir ekonomide;

- Göreli fiyatlar kolaylıkla izlenebilir. Gelir dağılımının bozulması önlenir. Fiyat istikrarı, yatırımcılara ve tüketicilere göreli fiyatları kolayca karşılaştırma imkânı tanıyarak yatırım ve tüketim kararlarının sağlıklı bir şekilde verilmesini ve ülke kaynaklarının daha verimli alanlara yönlendirilmesini sağlar. Böylece fiyat istikrarının sağlandığı bir ortamda büyüme potansiyeli artar.
- Tasarruf sahipleri ve yatırımcılar enflasyon risk primi talep etmez. Tasarruf sahipleri ve yatırımcılar yüksek enflasyonunun yaşandığı ülkelerde yatırımlarının getirisini enflasyon riskinden korumak için olması gerekenden daha yüksek getiri talep eder. Bu da faizlerin yükselmesine ve dolayısıyla, yatırım maliyetlerinin artmasına neden olur. Yüksek faizler yatırımları azaltır ve ülke kalkınmasını olumsuz yönde etkiler. Yani, fiyat istikrarının sağlandığı bir ekonomide faiz oranları daha düşük olur.
- Verimsiz harcama ve yatırımlar azalır. Enflasyonun yüksek ve dalgalı olduğu ortamlarda, hane halklarının ve firmaların kaynaklarını henüz ihtiyaçları olmayan, ancak ileride ihtiyaç duyabilecekleri mallar için kullanmaları, yani gereksiz mal stoklamaları, daha verimli alanlarda kullanılacak veya tasarruf edilecek kaynakları azaltır. Fiyat istikrarı bu tür gereksiz mal stoklamalarını azaltarak harcanan bu kaynakların daha verimli alanlara aktarılmasına olanak verir.
- Enflasyondan korunmak için gereksiz/verimsiz uğraşlar azalır. Yüksek enflasyon, yatırım kararlarının çok sık değiştirilmesine, yatırım araçları arasında harekete ve “ayakkabı eskitme maliyeti” olarak bilinen arama maliyetine neden olur ve zaman kaybına yol açar.
- Para ikamesi (dolarizasyon) azalır. Yüksek enflasyon, yerel paraya olan güveni azaltarak ekonomik birimlerin daha değerli olan yabancı paraları kullanmayı tercih etmelerine neden olur. Yabancı parayı elde tutmak ise, o ülkeye faizsiz kredi verme anlamına gelir. Para ikamesi olgusu, ülkenin emisyon kapsamında elde ettiği senyoraj gelirlerini azaltırken, bir anlamda yabancı ülkeye maliyetsiz kaynak sağlar.
- Gelir dağılımının bozulması önlenir. Enflasyondan en fazla sabit gelirliler zarar görür ve gelir dağılımı kendini enflasyondan koruyamayan kesimlerin aleyhine bozulur. Bu kesimler genelde toplumun alt ve orta gelir gruplarıdır. Ayrıca, enflasyondaki beklenmedik artış sebebiyle borç verenler, azalış sebebiyle ise borç alanlar zararlı çıkar ve bunun neticesinde gelir dağılımı bozulur. Gelir dağılımının bozulması toplumsal barışı da olumsuz etkiler.

30.Enflasyon hedeflemesi rejimi nedir?

1990'lı yıllarda gelişmiş ülkelerde uygulanmaya başlanan enflasyon hedeflemesi, ekonominin genel değişkenlerinin ve makroekonomik göstergelerin dikkate alınarak belirli bir dönem için bir enflasyon oranının belirlenmesi ve o hedefe yönelik bağımsız bir para politikasının uygulanmasıdır.

Enflasyon hedeflemesi rejiminde:

- Sayısal bir enflasyon hedefi belirlenir.
- Merkez bankası belli bir süre sonra bu hedefe ulaşacağını taahhüt eder.
- Merkez bankası, tüm para politikası araçlarını belirlenen hedefe ulaşmaya yönelik kullanır.
- Enflasyon hedeflemesi rejiminin en önemli unsuru beklentilerin iyi yönetilmesi ve etkin iletişim politikasıdır.

Enflasyon hedeflemesi rejiminin ön koşulları şunlardır:

- Fiyat istikrarı amacına sıkı bir biçimde bağlılık
- Bağımsız, hesap verebilir ve güvenilir bir merkez bankası
- Güçlü ve gelişmiş finansal piyasalar
- Düşük mali baskınlık
- Teknik altyapının sağlanması

31.Merkez Bankasının enflasyon hedefi nedir? Hedefler nasıl belirlenir?

Merkez Bankasının orta vadeli enflasyon hedefi yüzde 5'tir. Enflasyon hedefleri Merkez Bankası ve hükümet tarafından üç yıllık bir dönem kapsayacak şekilde birlikte belirlenir ve ilan edilir. Ancak, söz konusu hedeflere ulaşılmasında uygulanacak para politikasını ve kullanılacak para politikası araçlarını belirleme yetkisi yalnızca Merkez Bankasının sorumluluğundadır; yani, Merkez Bankası araç bağımsızlığına sahiptir.

32.Merkez Bankası enflasyon tahminlerini nasıl oluşturur? Merkez Bankasının enflasyon tahminlerine nereden ulaşılabilir?

Merkez Bankası, enflasyon tahminlerini yaparken, toplam arz-talep dengesi, maliye politikasına ilişkin göstergeler, parasal göstergeler ve kredi büyüklükleri, ücret, istihdam, birim maliyet, verimlilik gelişmeleri, kamu ve özel sektör fiyatlama davranışları, geçmiş dönem enflasyon gerçekleştirmeleri, enflasyon beklentileri, döviz kurları ve bunları etkileyebilecek gelişmeler ve olası dışsal şokların analizi gibi pek çok parametrenin dikkate alındığı ekonometrik modeller kullanarak oluşturur. Bunu oluştururken geçmiş dönem enflasyonunu,

beklentileri, girdi fiyatları tahminlerini ve çıktı açığını göz önüne alır. Merkez Bankasının cari yıl ve takip eden iki yıla ilişkin enflasyon tahminleri yılda dört defa yayımlanan Enflasyon Raporunda açıklanır. Önceki rapor dönemine göre enflasyon tahminlerinde değişiklik olması halinde yeni tahmin, değişikliğe sebep olan unsurlar açıklanarak yayımlanır.

33.Çekirdek enflasyon nedir? Neden takip edilir?

Çekirdek enflasyon, enflasyonun geçici etkilerden arındırılmış kalıcı kısmıdır. Belirli ürünlerin endeksten dışlanması, istatistiksel analiz ve modele dayalı yöntemler çekirdek enflasyonun hesaplanmasında sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak en yaygın takip edilen çekirdek enflasyon göstergeleri dışlama yöntemiyle elde edilenlerdir. Bu amaçla, dışsal etkilere (enerji fiyatları, mevsimsel koşullar, maliye politikası vs) daha açık olan ve geçici nitelikler taşıyabilen, enerji, temel gıda maddeleri fiyatları ve dolaylı vergiler bu tür enflasyon hesaplamalarında dışlanan başlıca unsurlardır.

Geleneksel fiyat endeksleri, enflasyonun temel eğilimini, dönemsel ve mevsimsel etkileri ve bir süre sonra etkisini kaybedecek olan “gürültü” olarak adlandırılan terimlerin tamamını kapsamaktadır. Bu nedenle merkez bankaları, geleneksel fiyat endekslerinden yola çıkarak enflasyondaki temel eğilimi yakalamaya yönelik düzenlemeleri yapmak suretiyle “çekirdek enflasyon”u verecek yeni fiyat endeksleri oluşturmaktadırlar. Çekirdek enflasyon kullanımındaki amaç, fiyatlar genel seviyesindeki değişimi sürekli kılan unsurları tespit etmektir. Her ne kadar enflasyon hedefi manşet TÜFE enflasyonu üzerinden belirlense de, daha gerçekçi politika kararları alınabilmesi için çekirdek enflasyon göstergelerinin seyri de dikkate alınmaktadır.

Özellikle, enflasyon hedeflemesine yönelik ülkelerde tek bir çekirdek enflasyon göstergesi yerine, tüm hesaplama yöntemlerinin avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurularak farklı yollarla hesaplanmış alternatif endeksler takip edilmektedir.

Türkiye için sürekli dışlama yöntemine dayanan çekirdek göstergeler TÜİK tarafından Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri adıyla yayımlanmaktadır.

Özel kapsamlı TÜFE göstergeleri:

- A. Mevsimlik ürünler hariç TÜFE
- B. İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içecekler ve tütün ile altın hariç TÜFE
- C. Enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE
- D. İşlenmemiş gıda, alkollü içecekler ve tütün ürünleri hariç TÜFE.

34.TÜFE ve ÜFE arasındaki ilişki nedir?

TÜFE, hane halklarının tüketimine yönelik mal ve hizmet fiyatlarının zaman içindeki değişimini ölçmektedir. Yİ-ÜFE ise belirli bir referans döneminde ülke ekonomisinde üretimi yapılan ve yurt içine satışa konu olan ürünlerin üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişimlerini ölçen fiyat endeksidir.

TÜFE’de tüketicilerin mal ve hizmet satın alırken karşılaştıkları fiyatlar esas alınırken, ÜFE’de üreticilerin üretim aşamasında karşı karşıya kaldığı hammadde veya ara madde fiyatları esas alınmaktadır. Dolayısıyla ÜFE, bir ekonomide üretilen ürünlerin vergiler hariç satış fiyatlarını kapsar ve tüketici fiyatları üzerindeki maliyet yönlü etkileri ölçmesi nedeniyle para politikası uygulamasında önem taşır.

Üretici fiyatlarındaki artışın, tüketici fiyatları üzerinde etkili olması beklenir. Ancak bazen kapsam farklılığı nedeniyle iki değişkenin seyri farklılaşabilir. ÜFE, döviz kuru ve ithal girdi mallarının fiyatlarından daha fazla etkilenmesi nedeniyle TÜFE’ye göre daha dalgalı seyreder.

35.Politika faiz oranı ne anlama gelmektedir?

Merkez bankalarının resmi faiz oranları yoluyla para arzı ve kısa vadeli faiz oranları üzerinde kontrol yeteneği vardır. Merkez bankaları, bankaların ihtiyaç duyduğu likiditeyi sağlamak için bankalara verdiği kısa vadeli borçların ve fazla likiditeyi çekmek amacıyla yaptığı borçlanmanın faiz oranlarını kendisi belirler. Merkez bankaları bu faiz oranını belirleyerek iktisadi faaliyet ve fiyatlar genel seviyesini etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle bu faiz oranına politika faiz oranı denilmektedir.

Merkez Bankasının kullandığı politika faiz oranı, bir hafta vadeli repo işlemlerinde uygulanan faiz oranıdır. Politika faizlerine ilişkin kararlar PPK tarafından alınır. Faiz kararları alınırken, orta vadeli bir bakış açısıyla, gelecek dönem enflasyon görünümüne odaklanılır. Ayrıca, dışsal şokların enflasyon üzerindeki geçici etkilerine anında tepki verilmemesi ve orta vadeli hedeflere vurgu yapılarak politika tepkisinin zamana yayılması ilkesi benimsenir. Bu çerçevede, PPK faiz ka-

rarı alırken, toplam arz-talep dengesi, maliye politikasına ilişkin göstergeler, parasal göstergeler ve kredi büyüklükleri, ücret, istihdam, birim maliyet, verimlilik gelişmeleri, kamu ve özel sektör fiyatlandırma davranışları, enflasyon beklentileri, döviz kurları ve bunları etkileyecek gelişmeler, olası dışsal şokların analizi ve Merkez Bankası bünyesindeki ekonomik tahmin sisteminden elde edilen projeksiyonları içeren geniş bir bilgi kümesinden yararlanılır.

Günümüzde Merkez Bankası bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını politika faizi olarak kullanmaktadır.

36. Merkez bankasının faizlerde bir değişikliğe gitmesi ekonomiyi nasıl etkiler?

Merkez bankaları tarafından uygulanan para politikalarının toplam arz üzerindeki doğrudan etkisi nispeten daha sınırlıyken ekonomi üzerindeki asıl etkisi toplam talep aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan, para politikaları uzun vadede fiyatlar genel seviyesinin temel belirleyicisi iken talep ve çıktı açığının kısa dönemli dalgalanmaları üzerinde de etkilidir.

Merkez bankalarının uyguladığı para politikalarının ekonomiye nasıl bir süreç ve yoğunlukla etki ettiği; parasal değişkenlerin toplam talebi, çıktı açığını ve enflasyonu hangi kanallarla ve ne ölçüde etkilediği “parasal aktarım mekanizması” ile açıklanmaktadır. Bu mekanizmaya göre, merkez bankası faiz oranında yapılan değişiklik enflasyon üzerindeki etkisini dört kanaldan gösterir:

- Faiz Kanalı: Merkez bankası, borç paranın marjinal maliyetini değiştirerek tüketicilerin nakit akımlarını ve tüketim kararlarını; üreticilerin ise yatırım ve harcama kararlarını etkiler. Merkez bankası bu şekilde ekonomideki toplam talebi değiştirmektedir.

Faiz kanalının işleyişi, kısa vadeli faiz oranında bir değişiklikle başlamakta ve bu değişikliğin finansal piyasalardaki arz ve talep mekanizmaları aracılığıyla orta ve uzun dönem faiz oranlarına yansımaya sonuçlanmaktadır.

- Varlık Fiyatları Kanalı: Piyasa faiz oranları aynı zamanda bankalardan alınan kredi miktarının ve hisse senedi, döviz gibi varlıkların fiyatlarının değişmesine yol açar.

- o Genişletici para politikası sonucu bankaların rezervleri ve mevduatları artacağından verebilecekleri kredi miktarı yükselecektir. Kredi miktarındaki bu artış firmaların yatırım harcamalarının artmasına yol açacak ve toplam talep üzerinde genişletici etki yaratacaktır.

- o Merkez bankaları faiz oranlarını düşürdüğünde, tahvil getirileri azalacağından hisse senetlerine olan talep artacak; bu da hisse senetlerinin fiyatını yükseltecektir. Bu gelişmeler sonucu firmaların piyasa değeri firma maliyetine oranla yükseleceğinden yatırım ve üretim artacaktır.

- Döviz Kuru Kanalı: Parasal genişlemenin olduğu bir ekonomide yurt içi reel faiz oranları düşeceğinden portföy yatırımcıları için o ülkede yatırım yapmak daha az kârlı olacak ve ülkeden sermaye çıkışı görülecektir. Bunun sonucunda ulusal paranın değeri düşmeye başlayacaktır.

Döviz kurlarının yükselmesi ithal malların fiyatlarını ulusal para cinsinden artırarak enflasyonun doğrudan yükselmesine de sebep olabilecektir. Ayrıca, ithal malları fiyatlarının yükselmesi, toplam arzın azalmasına ve devamında fiyatlar seviyesinde artışa neden olacaktır.

- Beklentiler Kanalı: Beklentiler kanalı, ekonomik birimlerin gelecek dönemlere ilişkin başta enflasyon olmak üzere ekonomik şartlarda yaşanmasını bekledikleri değişimler aracılığıyla çalışan aktarım kanalıdır. Faiz oranlarına ilişkin kararlar aynı zamanda beklentileri, beklentiler de ileriye dönük kararları etkiler.

Ekonomide faiz oranlarında yapılan değişikliğe uyumun sağlanması zaman alır. Ayrıca, parasal aktarım mekanizmasının işleyişi ülkeler arasında farklılıklar gösterir.

37.Çıktı açığı nedir? Merkez bankaları çıktı açığını neden takip eder?

Bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin normal kapasite ile katılması halinde ulaşılabilecek üretim seviyesi, o ekonomideki potansiyel çıktı düzeyini verir. Çıktı açığı, bir ekonomide gerçekleşen çıktı ile o ülkenin potansiyel çıktısı arasındaki farktır. Gerçekleşen çıktı potansiyel çıktıdan fazla ise pozitif çıktı açığı, gerçekleşen çıktı potansiyel çıktıdan küçükse negatif çıktı açığı vardır.

Çıktı açığı ile enflasyon arasında bir ilişki vardır. Bir ekonominin uzun süre pozitif çıktı açığı vermesine ise ekonominin ısınması denir. Ekonomi potansiyel üretim seviyesindeyken, talebin artmaya devam etmesi halinde, ekonomi kapasitesinin üzerinde üretim yapmaya zorlandığı için girdi maliyetleri artar ve fiyatlar genel seviyesi yükselir. Pozitif çıktı açığı bu yüzden merkez bankaları açısından enflasyonist baskıya yol açması nedeniyle önemli bir göstergedir.

38.Getiri (verim) eğrisi nedir?

Getiri eğrisi aynı risklilik düzeyinde, aynı ölçüde likit ve aynı şekilde vergilendirilen ama vadeleri farklı olan tahvillerin verimleri arasında zamanın belli bir noktasındaki ilişkiyi gösterir. Bir başka deyişle, getiri eğrisi bir yatırım aracının çeşitli vadeleri ile bu vadelerdeki getirileri arasındaki ilişkiyi gösterir. Getiri eğrisinin yatay ekseninde vadeler, dikey ekseninde ise getiri yer almaktadır.

Getiri eğrileri pozitif eğimli, negatif eğimli veya düz olabilmektedir. Bu eğrinin pozitif (negatif) eğimli olması, uzun vadeli tahvillerin fa-

izlerinin kısa vadeli tahvillerin faizlerinden daha yüksek (düşük) olduğunu gösterir. Pozitif eğimli bir getiri eğrisinin eğiminin zaman içinde artmasına dikleşme, azalmasına ise düzleşme denir.

Getiri eğrisinin eğimini belirleyen unsurlardan biri enflasyon beklentileridir. Bu nedenle getiri eğrisinin düzleşmesi ya da negatif eğimli bir getiri eğrisi, geleceğe yönelik enflasyon beklentilerinde azalma olarak yorumlanabilir. Bu anlamda düz eğimli veya eğimi azalan bir getiri eğrisi, merkez bankasının sıkı para politikası uyguladığının bir göstergesi olarak algılanabilir.

39.Nominal ve reel faiz nedir?

Faiz, tasarruf sahibinin, tasarrufunu ihtiyacı olana belirli süre için kullandırmasının karşılığı olarak aldığı bedeldir.

Piyasalarda iki tür faizden bahsedilir. Bunların birincisi finansal sistemde borç alıp verirken karşılaşılan faiz olan nominal faiz oranıdır. Nominal faiz oranları risk primi ve beklenen enflasyonu içerir. Risk primi ise temerrüt riski, likidite riski ve vade riskinden oluşur. Diğeri ise nominal faizin enflasyona göre ayarlanması yoluyla hesaplanan reel faizdir. Reel faiz, nominal faizin beklenen enflasyondan arındırılmasıyla hesaplanır.

40.Phillips Eğrisi neyi gösterir?

Yeni Zelandalı iktisatçı A.W Phillips tarafından geliştirilen Phillips Eğrisi bir ekonomide enflasyon ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu anlatır. Phillips (1958), ücretler ve işsizlik oranı arasında uzun dönemli, negatif ve doğrusal olmayan bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Orijinal Phillips Eğrisi, enflasyon beklentilerini içermemekte olup yalnızca işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkiye odaklanır. 1960'lı yılların sonlarına doğru, Edmund Phelps (1967) ve Milton Friedman'ın (1968) bu ilişkiyi kuramsal olarak sorgulaması sonucunda Beklentilerle Güçlendirilmiş Phillips Eğrisi ortaya çıkmıştır. Phelps ve Friedman, orijinal Phillips eğrisinin işaret ettiği gibi fiyatlar ve işsizlik arasında uzun vadeli bir ilişkinin olmadığı görüşünü savunmuştur. Bu görüşün temelinde, Friedman tarafından ileri sürülen "doğal işsizlik" kavramı yatmaktadır:

$$\pi = \pi^e - \alpha(u - u_n)$$

Yukarıdaki eşitlikte π enflasyon oranını, π^e enflasyon oranı beklentisini, u işsizlik oranını ve u_n doğal işsizlik oranını göstermektedir. Eşitlik, ekonomik birimler enflasyonu doğru tahmin ettiklerinde işsizliğin doğal seviyesinde olduğunu göstermektedir.

Beklentilerle Güçlendirilmiş Phillips Eğrisi, enflasyon ile işsizlik arasındaki ödünleşimin ancak belli şartlar altında gerçekleşebilmesi nedeniyle eleştirilmiştir. Sargent (1968, 1973) ve Wallace (1968), rasyonel beklentilerin geçerli olması durumunda enflasyon ve işsizlik arasındaki ödünleşmeden kısa vadede faydalanabilmek için para otoritesinin bir politika sürprizi yapması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Yani kısa dönemde düşük işsizlik oranı, yüksek enflasyona neden olurken bu durum beklenmeyen enflasyonun bir sonucudur. Uzun dönem de ise enflasyon beklentilerinin ayarlanması nedeniyle bu eğri dikeydir ve enflasyon ile işsizlik arasında sürekli bir ödünleşmenin olamayacağını ifade etmektedir.

Daha sonra ortaya çıkan Yeni Keynesyen Phillips Eğrisi, mevcut dönemdeki ekonomik aktivite ve enflasyonun, para politikasının hem bugünkü hem de gelecek dönemdeki seyrine dair beklentilerden etkilendiği ortaya koyar:

$$\pi_t = \beta E_t \pi_{t+1} - \theta y_t$$

Yukarıdaki eşitlikte π_t cari dönemdeki enflasyon seviyesini,

$E_t \pi_{t+1}$ t+1 dönemine ilişkin enflasyon beklentisini, y_t ise çıktı açığını ifade etmektedir

Yeni Keynesyen Phillips Eğrisini ayırt eden unsur, enflasyon dinamiklerinin geleceğe yönelik beklentileri de içermesi nedeniyle ileriye dönük bir bakış açısıyla oluşturulmasıdır.

41. Enflasyonist atalet (Inertia) neyi ifade eder?

Enflasyonist atalet enflasyonu düşürmek için uygulanan para ve maliye politikasına rağmen, iktisadi karar alıcıların enflasyon beklentilerini geçmiş döneme dayalı oluşturması sebebiyle fiyatların aşağı yönde direnç göstermesidir.

42. Fisher etkisi/hipotezi nedir?

Irwing Fisher (1930) parasal genişlemenin nominal faiz oranını 'Fisher etkisi' ile nasıl artırdığını göstermiştir. Fisher'a göre piyasaların etkin olduğu durumda nominal faiz oranı, reel faiz oranı ile beklenen enflasyonun toplamına eşittir.

$$i = r + \pi^e$$

Yukarıdaki eşitlikte i nominal faiz oranını, r reel faiz oranını, π^e enflasyon oranı beklentisini göstermektedir.

Fisher Hipotezine göre para arzındaki uzun dönemli büyüme enflasyonda ve nominal faiz oranlarında tam olarak bir uyarlanmaya yol açacağı için, reel faiz oranları uzun dönemde sabit kalacaktır.

43.Taylor kuralı nedir?

Taylor kuralı, Amerikalı iktisatçı John Taylor tarafından geliştirilmiş, merkez bankalarının politika faizlerini gerçekleştiren ve hedeflenen enflasyon ile gerçekleşen ve potansiyel çıktı düzeyi arasındaki fark ile aynı yönde değiştirmesini öngören bir kuraldır.

$$i_t = \pi_t + r_t^* + a_z (\pi_t - \pi_t^*) + a_y (y_t - \bar{y})$$

Yukarıdaki eşitlikte i_t politika faizini, π_t ise enflasyon oranını, r_t^* hedeflenen denge reel faiz oranını, π_t^* hedeflenen enflasyonu, y_t gerçekleşen GSYİH'yi, \bar{y} ise potansiyel GSYİH'yi göstermektedir. Günümüzde merkez bankaları para politikasını Taylor kuralına göre şekillendirmemekte, bu kuralı sadece bir yol gösterici olarak kullanmaktadır.

44.Genişletici ve sıkılaştırıcı para politikası ne anlama gelir?

Genişletici para politikası, merkez bankalarının ellerindeki para politikası araçlarını piyasadaki toplam talebi arttırmaya yönelik olarak kullanmasıdır. Sıkılaştırıcı para politikası ise merkez bankalarının para politikası araçlarını piyasada faiz oranlarını yükseltmek yoluyla toplam talebi azaltıcı yönde kullanması anlamına gelmektedir.

Türk Lirası Piyasası İşlemleri

45. APİ nedir?

APİ, Merkez Bankasının para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği işlemlerdir.

Örneğin Merkez Bankası, para arzını APİ ile arttırmayı amaçlar ise repo veya doğrudan alım işlemleriyle piyasaya likidite sağlar.

APİ'de Merkez Bankası,

- Geri alım vaadi ile satım (Ters Repo),
- Doğrudan (kesin) satım,
- Geri satım vaadi ile alım (Repo),
- Doğrudan (kesin) alım,

yapabilir.

Mevcut uygulamada, likidite senetleri ihraç ve erken itfa işlemleri dışındaki işlemler, Türk lirası cinsi Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) veya HMKŞ tarafından ihraç edilen Türk lirası cinsi kira sertifikaları karşılığı gerçekleştirilir.

Merkez Bankası tarafından başvurulacak APİ ile bu işlemlerle ilgili usul ve esaslar, APİ'ye konu olacak yüksek likiditeye sahip ve az riskli araçlar Bankaca belirlenir.

Merkez Bankası uygulanan para politikası çerçevesinde geçici ya da kalıcı likidite fazlası ya da açığı olması durumlarında APİ'yi etkin ve esnek bir şekilde kullanabilmektedir.

46. Kesin alım ve kesin satım nedir?

Kesin (Doğrudan) Alım: Bu işlem, tedavülde bulunan kıymetlerin, işlem tarihinde belirlenmiş fiyat üzerinden işlem valöründe Merkez Bankasınca APİ yapmaya yetkili kuruluşlardan satın alınması işlemidir. Genellikle, piyasada kalıcı likidite sıkışıklığı olduğunda tercih edilen bir APİ çeşididir.

Merkez Bankasınca satın alınan kıymetlerin bedeli işlem valöründe, kıymet ilgili Merkez Bankası hesaplarına aktarıldığında, ilgili kuruluşların Elektronik Fon Transferi (EFT) hesaplarına ya da Merkez Bankası nezdindeki mevduat hesaplarına alacak kaydedilerek, kuruluşlara kalıcı likidite sağlanır.

Kesin (Doğrudan) Satım: Bu işlem, APİ portföyündeki mevcut kıymetlerin, işlem tarihinde belirlenmiş fiyat üzerinden işlem valöründe Merkez Bankasınca APİ yapmaya yetkili kuruluşlara satılması işlemidir. Genellikle piyasada kalıcı likidite fazlası olduğunda tercih edilen bir APİ çeşididir.

Satılan kıymetlerin bedeli Merkez Bankasının ilgili hesabına yatırıldığında, kıymetler satın alan kuruluşların EMKT sistemindeki ya da Merkez Bankası İstanbul Şubesi nezdindeki serbest depolarına aktarılır. Böylece, ilgili kuruluşların toplam rezervleri kalıcı olarak azaltılır.

47.Repo ve ters repo işlemleri nedir?

Repo işlemleri, genellikle piyasada geçici likidite sıkışıklığı yaşandığı zaman, bankacılık sistemi likiditesinin kısıtlı bir süre için artırılması amacıyla yapılır.

“Repurchase Agreement” teriminin kısaltması olan repo, bir menkul kıymetin geri satım vaadiyle alımı sözleşmesidir.

Bu çerçevede Merkez Bankası; APİ yapmaya yetkili kuruluşlardan, ileri bir tarihte geri satmak taahhüdüyle kıymet alır. Söz konusu kıymet, işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden alınır. Kıymetin geri satım fiyatı, alış işleminin yapıldığı tarihte belirlenir. İşleme taraf kuruluş, işlem vadesinde kıymeti geri satın almayı taahhüt eder.

Ters repo işlemleri; genellikle piyasada geçici likidite fazlası yaşandığı durumlarda, gerekli olmayan likiditenin çekilmesi amacıyla yapılır.

Merkez Bankası; portföyündeki kıymetleri, APİ yapmaya yetkili kuruluşlara işlem tarihinde sözleşme yaparak işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden, ileri bir tarihte geri almak taahhüdüyle satar. Söz konusu kıymet, işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden satılır. Kıymetin geri alım fiyatı, satış işleminin yapıldığı tarihte belirlenir. İşleme taraf kuruluş, işlem vadesinde kıymeti geri satmayı taahhüt eder.

48.Likidite senedi ihracı ve erken itfası nedir?

Merkez Bankası para politikasının etkinliğini artırmak amacıyla, piyasadaki fazla likiditenin çekilmesine yönelik olarak kullanılacak bir araçtır. Merkez Bankası Kanunu'nun 52. maddesine göre, Merkez Bankası, kendi nam ve hesabına vadesi 91 günü geçmeyen likidite senetleri ihraç edebilir.

Likidite senetleri ikincil piyasada da alınıp satılabilir. Merkez Bankası, gerekli gördüğü hallerde likidite senetlerini geri satın alabilir; diğer bir deyişle, erken itfa edebilir.

Sadece APİ'nin etkinliğinin artırılması amacıyla gerekli görüldüğü zaman ihraç edilen likidite senetleri, alternatif bir yatırım aracı olarak görülmemelidir.

49. Merkez Bankası APİ'yi hangi yöntemlerle gerçekleştirir?

APİ, piyasa koşulları dikkate alınarak, kotasyon veya ihale yöntemiyle gerçekleştirilebilir. İşlemlerin hangi yöntemle gerçekleştirileceği Merkez Bankasınca belirlenir.

Kotasyon yönteminde;

- Kesin alım/satım ve likidite senetleri ihraç/erken itfa işlemlerinde alımı ve satımı yapılacak kıymetlerin tanım ve fiyatları,
- Geri satım vaadi ile alım ve geri alım vaadi ile satım işlemlerinde ise vade ve faiz / getiri oranları

ile bu işlemlere ilişkin işlem tutarları Merkez Bankasınca belirlenir. İşlem yapmaya yetkili kuruluşlar, isterlerse Merkez Bankasınca belirlenecek fiyatlardan/faiz/getiri oranlarından söz konusu işlemleri gerçekleştirebilirler.

Merkez Bankası, işlem fiyatlarının/faiz/getiri oranlarının piyasa koşullarına göre belirlenmesi amacıyla işlemlerini ihale yöntemi ile gerçekleştirebilir. Merkez Bankası, aşağıdaki ihale yöntemlerinde, ihale miktarını önceden ilan edebileceği gibi, teklifler alındıktan sonra da belirleyebilir.

İhale yöntemleri şunlardır:

- Miktar ihalesi
- Son fiyat ihalesi
- Geleneksel ihale yöntemi

50. Merkez Bankasının APİ portföyünde neden DİBS ve HMKVŞ tarafından ihraç edilen kira sertifikası bulunur?

Merkez Bankasının, her türlü likidite durumunu dikkate alarak; Borsa İstanbul (BİST) Repo-Ters Repo Pazarı ve Bankalararası Repo-Ters Repo Pazarındaki faiz oranlarını kontrol edebilmesi, sistemin fonlama ihtiyacını yönetebilmesi, likidite yönetimi araç çeşitliliğini ve operasyonel esnekliğini koruyabilmesi için teknik nedenlerle APİ portföyünde yeterli miktarda DİBS ve HMKVŞ tarafından ihraç edilen Türk lirası cinsi kira sertifikası bulundurması gerekmektedir.

51. Merkez Bankası tarafından bankalara sağlanan hazır imkânlar nelerdir?

Hazır imkânların genel çerçevesi, Merkez Bankası Kanunu'nun 40., 52. ve 56. maddeleriyle belirlenmiştir.

Hazır imkânlar; Merkez Bankası tarafından, para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonomi likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla yapılır. Bu çerçevede, Merkez Bankası bankalara belirli faiz oranlarından kısa vadeli Türk lirası borç alma ve verme imkânı sağlar.

Türkiye’de nihai kredi mercii statüsü ile Merkez Bankası, ödeme sisteminde aksama yaratan geçici likidite sıkışıklıklarını ve finansal piyasaların etkin bir şekilde çalışmasını engelleyen teknik kaynaklı ödeme sorunlarını gidermek için kredi imkânı da sağlar. Merkez Bankası tarafından bankalara sağlanan hazır imkânlar şunlardır:

- Türk Lirası Depo Borç Alma ve Borç Verme
- Geç Likidite Penceresi
- Gün İçi Likidite
- BIST Bünyesinde Gerçekleştirilen Repo ve Ters Repo
- Piyasa Yapıcısı Bankalara Sağlanan Likidite

52.Bankalararası Para Piyasası (BPP) nedir? BPP'nin işlevi nedir?

Merkez Bankası bünyesinde faaliyet gösteren BPP, bankalar arasındaki rezerv hareketlerini teşvik etmek, bankacılık sisteminde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak ve kısa vadede nakit fazlası olup bunu değerlendirmek isteyen bankalar ile kısa vadeli nakit ihtiyacı bulunup bu ihtiyacını uzun dönemli varlıklarını elden çıkarmadan karşılamak isteyen bankaların birbirleriyle karşılaşmasını sağlamak amacıyla 2 Nisan 1986 tarihinde kurulmuştur. Merkez Bankası 2002 yılında söz konusu piyasadaki aracılık faaliyetlerine son vermiş olup, bu tarihten itibaren BPP’de yalnızca kendisinin taraf olduğu işlemleri gerçekleştirmektedir.

53.Borç alabilme limiti nedir?

BPP’de işlem yapmak isteyen her banka için Merkez Bankası bünyesindeki BPP’den borç alabileceği en fazla miktar belirlenmiş ve bu miktarların toplamı bir sınır içinde tutulmuştur.

Her banka, kendisi için saptanan limit tutarının belirlenen oranda fazlası kadar teminat bulundurmak zorundadır. Merkez Bankasına güvence olarak verilen tüm teminatların o günkü değeri esas alınmaktadır.

54.Türk lirası depo alım ve satım işlemi nedir?

Merkez Bankasının belirli vadeler için gün içinde ilan ettiği faiz oranlarından Türk lirası borç almak veya borç vermek isteyen bankaların Merkez Bankası ile gerçekleştirdikleri mevduat işlemleridir.

Depo imkânı, Merkez Bankası bünyesinde faaliyet gösteren BPP’de sağlanır.

55.Geç likidite penceresi nedir?

Geç likidite penceresi; Merkez Bankasının nihai kredi mercii sıfatıyla, gün sonunda ödeme sistemlerinde ortaya çıkabilecek sorunların önlenmesi için bankalara geçici nitelikteki likidite ihtiyaçlarını karşılamaları için teminatları karşılığında sağladığı Türk lirası borçlanma imkânıdır.

Merkez Bankasının nihai kredi mercii statüsüyle sağladığı geç likidite penceresi ile söz konusu bankalar, likidite fazlalarını değerlendirme olanağına da sahiptir.

56.Gün içi likidite (GİL) imkânı nedir?

GİL imkânı; bankacılık sisteminde gün içinde acil Türk lirası fon ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve ödeme sisteminde oluşabilecek tıkanıklıkların giderilebilmesi amacıyla, Merkez Bankası tarafından bankalara sağlanan bir Türk lirası borçlanma olanağıdır.

Bankalar bu imkân ile limitleri çerçevesinde ve teminatları karşılığında, faizsiz olarak gün sonunda geri ödeme şartı ile Merkez Bankasına borçlanabilir.

57.Merkez Bankası tarafından APİ ve hazır imkânlar için teminat olarak kabul edilen kıymetler hangileridir?

APİ yapmaya yetkili kuruluşlar, Merkez Bankası ile geri satım vaadi ile alım işlemi yapabilmek için APİ teminatı bulundurmakla yükümlüdürler. Merkez Bankası tarafından sağlanan hazır imkânlardan faydalanmak için de aynı şekilde teminat bulundurmak gereklidir.

Teminat olarak kabul edilecek kıymetler aşağıdaki gibidir:

- a) DİBS
- b) HMKŞ tarafından yurt içinde ve yurt dışında ihraç edilen kira sertifikaları
- c) Merkez Bankası likidite senetleri
- d) Döviz ve efektif depoları
- e) Yabancı devletler ve hazinelerince ihraç edilmiş bono ve tahviller
- f) Hazine ve Maliye Bakanlığınca ihraç edilmiş Eurobondlar
- g) Vade yapıları ve özellikleri Merkez Bankası İdare Merkezince değerlendirilerek kabul edilecek olan Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Şirketi (IILM) tarafından ihraç edilen kıymetler (IILM kıymetleri)
- h) Altın Depoları

58.Piyasa Yapıcılığı ne demektir?

Devlet iç borçlanma senetleri piyasa yapıcılığı sistemi, Hazinesinin borçlanmasını kolaylaştırmak için düşünülmüştür. Hazine ve Maliye Bakanlığı para piyasasında yapacağı nakit işlemlerini Piyasa Yapıcıları ile gerçekleştirir. Devlet iç borçlanma senetleri piyasa yapıcılığı sisteminin esasları ve Piyasa Yapıcısı kuruluşlar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.

59.Piyasa Yapıcıya sağlanan haklar ve Piyasa Yapıcının yükümlülükleri nelerdir?

Piyasa Yapıcıya sağlanan haklar şunlardır:

- 1) Piyasa Yapıcı "Türk DİBS Piyasa Yapıcısı" unvanını kullanabilir.
- 2) Piyasa Yapıcı, ihalelere teminatsız katılır. İhaleyi kazanıp yükümlülüklerini yerine getirmeyen Piyasa Yapıcıya, takip eden ihalelerde diğer yatırımcılara uygulanan cezai teminat şartları uygulanır.
- 3) Piyasa Yapıcı, ihalelerde rekabetçi olmayan teklif verebilir. Rekabetçi olmayan tekliflerin karşılanması yoluyla yapılacak toplam ihraç tutarı ihaleye ilişkin üst limitin yüzde 30'unu aşamaz. Piyasa Yapıcının vereceği rekabetçi olmayan teklif tutarı söz konusu yöntemle yapılacak azami satış tutarını aşamaz. İhale için üst limit ilan edilmişse, Bakanlık herhangi bir oran açıklamadan uygun gördüğü miktarda satış yapabilir.
- 4) Bakanlık, para piyasalarında yapacağı nakit işlemlerini Piyasa Yapıcılar ile gerçekleştirir.

Piyasa Yapıcının yükümlülükleri şunlardır:

- 1) Piyasa Yapıcı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihale yoluyla ihracı programlanan veya ihraç edilen DİBS'lerin net tutarının Bakanlık tarafından belirlenen belli bir oranını birincil piyasadan almakla yükümlüdür.
- 2) Piyasa Yapıcı ikincil piyasada likiditeyi sağlamakla yükümlüdür. Bu amaçla, Piyasa Yapıcı, BIST Borçlanma Araçları Piyasasında (BAP), ölçüt ihraçlar için asgari 3 ay süreyle alım-satım kotasyonu verir.
- 3) Piyasa Yapıcı, Bakanlığın genel ekonomi veya mali piyasalar hakkında talep edeceği araştırma, rapor, anket, mali veriler ve benzeri bilgileri hazırlar ve belirlenen süre içerisinde Bakanlığa iletir. Bakanlığa iletilen bu bilgiler Piyasa Yapıcı tarafından istendiği takdirde Bakanlık tarafından gizli tutulur.
- 4) Piyasa Yapıcı, birincil piyasada rekabeti bozacak şekilde, diğer Piyasa Yapıcılar veya katılımcılarla anlaşamaz ve ortak hareket edemez.

60.DİBS piyasalarında Merkez Bankasının rolü nedir?

Merkez Bankası, Merkez Bankası Kanunu ile 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çerçevesinde Hazinesinin mali ajanı sıfatıyla Hazine adına, DİBS ihalelerini fiilen gerçekleştirmekle yükümlüdür.

İhale yolu ile ihraç edilecek senetlerin özellikleri ve ihraç koşulları Hazine tarafından belirlenerek kamuoyuna duyurulur, ihale teklifleri ise Merkez Bankası tarafından toplanır. Tekliflerin toplanmasını takiben Merkez Bankası teklif listelerini Hazineye iletir. Hazinesinin nihai satış tutarını belirlemesinin ardından ihale sonuçları Merkez Bankası tarafından kamuoyuna duyurulur.

İhale günü teminatların toplanması ve kazanamayanlara iadesi, ihraç günü ise ihale bedelinin alınması ve kıymetlerin katılımcılara teslim edilmesi işlemleri de Merkez Bankası tarafından yürütülür.

61.Merkez Bankasının likidite yönetiminde genel ilkeleri nelerdir?

Merkez Bankası, likidite yönetimi genel çerçevesini belirlerken;

- i) Kısa vadeli faiz oranlarının PPK tarafından belirlenen faiz koridoru içerisinde uygun görülen düzeyde oluşmasının sağlanması
- ii) Uygulanan likidite yönetimi stratejisi ile uyumlu şekilde para piyasalarının etkin ve istikrarlı çalışması
- iii) Ödeme sistemlerinin kesintisiz çalışmasının temini
- iv) Kullanılan araçların para politikasının etkinliğini desteklemesi
- v) Operasyonel yapının piyasalardaki olağandışı gelişmelere karşı yeterli esnekliğe sahip olması

amaçlarını hedeflemektedir. Bu amaçlara ulaşmak ve para politikasının etkinliğini artırmak için likidite yönetimi genel çerçevesi belirlenirken, piyasadaki likidite düzeyi ve likiditenin sistem içindeki dağılımı da dikkate alınmaktadır.

62. Sistemin fonlama ihtiyacını neler belirler?

Bankacılık sisteminin fonlama ihtiyacı, asıl olarak aşağıdaki faktörler tarafından belirlenmektedir:

- i) Para tabanı değişimleri
 - a) Emisyon hacmindeki değişimler
 - b) Bankaların Merkez Bankası nezdindeki Türk lirası mevduat bakiyelerindeki değişimler
- ii) Merkez Bankasının piyasa ile gerçekleştirdiği Türk lirası işlemleri
 - a) Türk lirası karşılığı döviz-altın alım/satım işlemleri
 - b) İhracat reeskont kredi kullandırmaları
 - c) DİBS ve kira sertifikası alım/satım işlemleri
 - d) Ödenen/tahsil edilen faizler, cari harcamalar
- iii) Hazine ve Maliye Bakanlığının piyasa ile gerçekleştirdiği Türk lirası karşılığı işlemler
 - a) DİBS ve kira sertifikası itfa ile ihraç farkı (Merkez Bankasına yapılan itfalar hariç)
 - b) Faiz dışı fazla/açık giriş/çıkışları
 - c) Vergi ve diğer tahsilatlar/teдийeler
 - d) Özelleştirme ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kaynaklı transferler ile diğer kamu işlemleri

63. Zorunlu karşılık oranı nedir?

Banka ve diğer finansal kuruluşların bilançolarında taşıdıkları mevduat, kredi ve benzeri yükümlülüklerine karşılık merkez bankasında tutmak zorunda oldukları rezerv miktarını gösteren kanuni orana zorunlu karşılık oranı denir. Zorunlu karşılık oranı, yükümlülüklerin çeşidine, vadesine ve para birimine göre farklılaşabilmektedir. Merkez bankaları bu oranı bir para politikası aracı olarak kullanabilmektedir. Zorunlu karşılık oranı artırıldığında bankaların kullanılabilir rezervi ve kredi tabanı azalır. Eğer bankalar atıl rezervlere sahip değilse, verdikleri kredileri geri çağırırlar ve bu durum para arzının azalmasına neden olur. Zorunlu karşılık oranı düşürüldüğünde ise zorunlu karşılıkların bir kısmı kullanılabilir rezerv şekline dönüşür ve bu bankaların kredi tabanını artırır. Bankaların kredi tabanının genişlemesi de para arzının artmasına neden olur.

Merkez Bankası, 2010 yılının son çeyreğinden itibaren zorunlu karşılıkları aktif bir şekilde kullanıma sokmuştur.

Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler iki haftada bir cuma günü itibarıyla hesaplanır. Bankaların ve finansman şirketlerinin, tabi oldukları muhasebe standartları ve kayıt düzeni esas alınarak, yurt dışı şubelerinin yükümlülükleri dâhil, Merkez Bankasına, Hazineye, yurt

içi bankalara ve uluslararası anlaşmayla kurulmuş olan bankaların Türkiye'deki merkez ve şubelerine olan yükümlülükleri hariç olmak üzere, aşağıda belirtilen bilanço kalemleri zorunlu karşılığa tabi Türk lirası ve yabancı para yükümlülüklerini oluşturur:

- Mevduat/katılım fonu
- Repo işlemlerinden sağlanan fonlar
- Kullanılan krediler (Hazine garantisiyle sağlananlar hariç)
- İhraç edilen menkul kıymetler (net)
- Sermaye hesaplamasına dâhil edilmeyen borçlanma araçları
- Yurt dışı merkeze yükümlülükler (net)
- Kredi kartı ödemelerinden borçlar
- Müstakrizlerin fonları

64.Rezerv Opsiyon Mekanizması (ROM) nedir?

ROM, sermaye hareketlerindeki aşırı oynaklığın makroekonomik ve finansal istikrar üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak, Merkez Bankası brüt döviz rezervlerini güçlendirmek, bankaların ve finansman şirketlerinin likidite yönetimlerinde daha fazla esneklik sağlamak ve kredilerin sermaye hareketlerine olan duyarlılığını azaltmak amacıyla bir para politikası aracı olarak geliştirilen bir mekanizmadır. Bu mekanizma, bankaların Merkez Bankasında tutmak zorunda oldukları Türk lirası zorunlu karşılıkların belirli bir yüzdesini döviz (dolar ve/veya euro) ve standart altın cinsinden tesis edebilmelerine imkân tanıyan bir uygulamadır.

ROM ile bankalara ve finansman şirketlerine Türk lirası likidite gereksinimlerini karşılamak için döviz ve altın varlıklarını belli oranlarda kullanabilme imkânı sunulmaktadır. Böylelikle bankalar ve finansman şirketleri, Türk lirası zorunlu karşılıkları tesis etmede esneklik kazanmakta ve gönüllü olarak Merkez Bankasında döviz ve altın rezervi biriktirmektedir.

Bu imkânın hangi ölçüde kullanılabileceğine dair üst limitler Rezerv Opsiyonu Oranı (ROO) ile belirlenmektedir. Türk lirası zorunlu karşılıkların her birimi için tesis edilebilecek yabancı para veya altın karşılığını belirleyen katsayılar ise Rezerv Opsiyonu Katsayısı (ROK) olarak tanımlanmıştır.

Bankaların ve finansman şirketlerinin bu imkândan hangi ölçüde yararlanacakları (optimal kullanım oranı) bankaların sağlayabildiği yabancı para kaynak miktarına ve imkânı diğer fonlama araçlarıyla kayıtsız bırakan marjinal ROK değerine (eşik ROK) bağlı olarak değişecektir. Eşik ROK ise temel olarak yabancı para ve Türk lirası kaynakların görece maliyetlerine bağlıdır.

Döviz Kuru Rejimi ve Döviz Piyasası İşlemleri

65.Döviz kuru nedir?

Döviz kuru bir ulusal paranın, diğer bir ulusal para cinsinden ifadesidir. Döviz kurunu belirleyen temel unsur döviz arzı ve döviz talebidir. Buna göre döviz arz ve talebinde yaşanan değişimler kurlar üzerinden etkili olmaktadır.

Bir ülkenin diğer ülkelere sattığı mal ve hizmetler arttığında ülkeye döviz girişi olacağından döviz arzı artar. Benzer şekilde yurt dışından alınan yabancı para cinsinden borçların artması da döviz arzını artırır. Döviz arzı arttıındaysa kur düşer, yerli para değer kazanır. Bununla birlikte, yurt dışından satın alınan mallar karşılığında ödeme yapmak veya yurt dışından alınan borçları geri ödemek gerektiğinde döviz talebi artış gösterir. Döviz talebinin artması kurun yükselmesine yani yerel paranın değerinin azalmasına neden olur.

Döviz arz ve talebinin belirlenmesinde yurt içi ve yurt dışı faizler de rol oynar. Yurt içi faizler arttığında, Türk lirasının getirisi yabancı bir para cinsine göre daha çok olacağından Türk lirasına olan talep artar. Talebin artmasıyla birlikte Türk lirası değer kazanır. Yurt dışı faiz oranı arttığında ise tam tersi olur; döviz kuru yükselir ve Türk lirası değer kaybeder.

Enflasyon beklentileri de döviz arz ve talebini etkiler. Örneğin, enflasyonun yükseleceği bekleniyorsa, Türk lirasına talep azalır. Azalan talep, yerli paranın değerini düşürür; yani fiyat istikrarının olmadığı ekonomilerde yerli para değer kaybetme eğilimindedir.

Ayrıca bir ülkenin parası, ekonomisinin gücüne göre değer kazanabilir. Enflasyon, bütçe açığı, cari açık, büyüme oranı gibi göstergeleri sağlıklı olan ülkelerin para birimleri daha çok talep edilir ve değer kazanır. Ekonomisi zayıf olan ülkelerin para birimleri ise genellikle değer kaybeder.

66.Döviz kuru rejimleri nelerdir? Döviz kuru rejimlerinin avantajları ve dezavantajları nelerdir?

Döviz kurları günümüzde özellikle küçük ve açık ekonomiler için taşıdıkları önem ve reel ekonomiyi doğrudan etkileme potansiyelleri nedeniyle, uygulanan para politikası çerçevesinde doğrudan hedef, gösterge veya araç olarak kullanılmaktadırlar. Döviz kuruna yönelik uygulamalar, bir uçta sabit kur rejimi, diğer uçta ise serbest dalgalı olmak üzere, iki rejim arasında şekillenmektedir.

Sabit kur rejiminde, ulusal paranın değeri yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet karşısında sabitlenmekte ve bu değer in sürmesi para otoritesi tarafından bazen açık bazen de dolaylı olarak garanti edilmektedir.

Para kurulu (currency board) uygulamalarında, bir taraftan kur sabitlenirken diğer taraftan ulusal para arzı tamamen bu kur üzerinden gerçekleştirilen döviz alım-satımlarına bağlanmaktadır.

Serbest dalgalı kur rejiminde ise, döviz kurunun fiyatı piyasada oluşan arz ve talebe göre belirlenmektedir. Bunların yanı sıra birçok ara rejim mevcuttur. Örneğin dalgalı kur rejiminde kur büyük ölçüde piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlenmekle birlikte para otoritesi piyasaya seyrek olarak ve sınırlı miktarlarda müdahale etmektedir. Diğer taraftan, kontrollü dalgalanma (managed float) rejiminde yine herhangi bir kur hedefi olmamakla birlikte çeşitli nedenlerle sık sık müdahaleler gerçekleşebilmektedir. Kura yönelik bu tür rejimlerin seçimi, ülkelerin içinde bulunduğu şartlara göre değişmektedir.

Dalgalı döviz kuru rejiminde kur piyasa tarafından belirlenir. Etkin bir şekilde işleyen piyasalarda olası dışsal şoklar oluşsa bile kur yeni koşullara göre tekrar dengeye gelir. Bu rejimde, döviz kuru istikrarı merkez bankalarının hedefi olmadığı için merkez bankaları daha etkin politika yürütür. Ancak bu rejimde, kuru belirsiz olması riskleri artırır. Açık pozisyon taşıyan işletmeler kuru artması halinde ödeme güçlüğü çekebilir.

Sabit döviz kuru rejimi, eğer şartlar uygunsa, ekonomik aktörlere planlama ve fiyatlama için güçlü bir zemin hazırlar. Bununla birlikte, merkez bankalarının para politikası araçlarını uygulamasında zorluklara yol açar, ayrıca beklenmeyen sermaye girişleri ve çıkışları kuru gerçek değerinden uzakta belirlenmesine neden olabilir. Döviz kurunun gerçek değeri dışında belirlenmesi, zaman içinde ekonomiyi daha kırılgan hale getirebilir.

67.Gösterge niteliğinde döviz kuru nedir, nasıl hesaplanır?

Gösterge Kurlar; Merkez Bankası tarafından her iş günü, saat 15.30'da belirlenir.

2 Ocak 2015 tarihinden itibaren Merkez Bankası; 1 ABD doları karşılığında, Türk Lirası döviz kurunu şu şekilde belirler:

- Öncelikle 10.00-15.00 arasında her saat başı, bankalararası döviz piyasasında 1 ABD doları karşılığında Türk lirasına kotasyon veren (fiyat veren) bankaların alım ve satım fiyat ortalamasını alır.
- Ortaya çıkan bu 6 değer in de ortalamasını alarak bir "orta değer" tespit eder.

- Orta değere iskonto ve prim uygulayarak alış ve satış kurlarını belirler.

Kur Ortalamaları Hesaplama Saatleri:

10.00: 1'inci Ortalama

11.00: 2'inci Ortalama

12.00: 3'üncü Ortalama

13.00: 4'üncü Ortalama

14.00: 5'inci Ortalama

15.00: 6'ıncı Ortalama

Benzer şekilde diğer döviz kurları için de, uluslararası piyasalardaki çapraz kurların 10.00-15.00 arasında alınan 6 değerinin aritmetik ortalaması ABD doları orta değerine uygulanarak diğer döviz kurları için de orta değerler hesaplanmakta, her bir döviz kuru için belirlenen orta değerlere iskonto ve prim uygulanarak ilgili döviz kurlarının döviz alış ve döviz satış değerleri belirlenmektedir.

Yukarıdaki tabloda yer alan saatlerde belirlenmiş ortalamalar ve orta değer ile ABD doları/euro çapraz kurları; ertesi iş günü Merkez Bankası İnternet sitesindeki Piyasa Verileri sayfasında ilan edilir.

Her iş günü belirlenen Merkez Bankası gösterge niteliğindeki döviz ve efektif alış-satış kurları ise, aynı gün içerisinde 15.30'da İnternet sitesinde ilan edilir, ertesi gün ise Resmi Gazete'de yayımlanır.

Yayımlanan bu kur değerleri; hiçbir kişi veya kurumu bağlamamakla birlikte, belirlendikleri günden bir iş günü sonra, Merkez Bankası tarafından gişe ve bazı muhasebe işlemlerinde kullanılabilir. Merkez Bankası dışındaki gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılan işlemlerde ise, hangi kurun uygulanacağına bu kişilerin kendileri karar verir.

Bunun yanında; resmi tatiller, hafta sonları ve yarım gün çalışılan günlerde gösterge kur belirlenmez.

Alım satım konu olmayan, dolayısıyla gösterge niteliğinde Türk lirası karşılıkları belirlenmeyen bazı dövizler yine Merkez Bankasının konusudur. Bu nitelikteki döviz kurlarının Türk lirası karşılıkları da günlük olarak hesaplanıp Merkez Bankası İnternet sitesinde ilan edilir.

68. Merkez Bankasının döviz kuru hedefi var mıdır?

Ülkemizde 2001 krizinin ardından dalgalı döviz kuru rejimi uygulanmaya başlanmıştır. Merkez Bankasının bir döviz kuru hedefi ve taahhüdü yoktur. Uygulanmakta olan kur rejiminde, döviz kuru bir politika aracı olarak kullanılmamaktadır. Döviz arz ve talebini belirleyen esas unsurlar, iktisadi temeller, uygulanan para ve maliye politikaları, uluslararası gelişmeler ve beklentilerdir. Ancak, Merkez

Bankası döviz kurunun iktisadi temellerden belirgin şekilde sapması, kur piyasasında yüksek oynaklık oluşması ve kur gelişmelerinin fiyat istikrarı ve finansal istikrara yönelik risk oluşturması halinde tedbirler almaktadır.

69. Merkez Bankasının döviz piyasasında gerçekleştirdiği işlemler nelerdir?

Merkez Bankasının döviz piyasasında gerçekleştirdiği işlemler şunlardır:

- Döviz depo piyasası işlemleri
- Türk lirası karşılığı doğrudan döviz alım-satım işlemleri
- Türk lirası karşılığı döviz alım-satım ihaleleri
- Türk lirası depoları karşılığı döviz depoları ihaleleri
- Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihaleleri
- Döviz karşılığı efektif işlemleri
- BIST Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) nezdinde Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz alım-satım işlemleri
- Döviz karşılığı Türk lirası swap piyasası işlemleri

70. Döviz depo işlemleri nedir?

Döviz depo işlemleri; geçici bir süre için döviz likiditesi ihtiyacı olan bankalar ile döviz likiditesi fazlasına sahip bankalar arasında, Merkez Bankası garantörlüğünde belirli bir faiz ve vadeyle yapılan işlemlerdir. Döviz likiditesine ihtiyaç duyan bankalar, Merkez Bankası tarafından belirlenen faiz oranından da işlem yapma imkânına sahiptir. Bu çerçevede Merkez Bankası, piyasa üyesi bankalara euro ve ABD doları üzerinden limitleri dahilinde fon sağlamaktadır.

Depo işlemi, döviz, altın ya da Türk Lirası gibi finansal bir varlığın belli bir süre için başka bir kuruluşa ödünç verilmesi işlemi olarak tanımlanabilir. Türk lirası karşılığı döviz depo işleminde, Merkez Bankası bankalara döviz deposu verirken, bankalar da karşılığında Türk lirası deposu vermektedirler. Vadesi bir hafta olan bu işlem iki aşamada gerçekleştirilir. İşlemin ilk aşamasında Merkez Bankası bankalara bir hafta süre için döviz ödünç verirken, bankalar ise aynı süre için Merkez Bankasına Türk lirası ödünç verirler. İşlemin ikinci ve son aşaması ise vade süresi bittiğinde yani bir hafta sonra yapılır. Bu işlemde, bankalar ödünç aldıkları dövizleri faiziyle birlikte Merkez Bankasına iade ederken, Merkez Bankası da bankalardan aldığı Türk lirasını faiziyle birlikte bankalara iade eder. Merkez Bankası, 17 Ocak 2017 tarihinde Türk lirası depoları karşılığı döviz depoları ihaleleri düzenleyeceğini duyurmuş, 18 Ocak 2017 tarihinde ise ilk ihale yapılmıştır.

71.Türk lirası karşılığı döviz alım-satım ihalelerinin amacı nedir?

Türk lirası karşılığı döviz alım-satım ihalelerinin amacı, Merkez Bankasının piyasa derinliğinin kaybolmasına bağlı olarak spekülâtif davranışlar sonucunda kurlarda sağlıksız fiyat oluşumları gözlenmesi ve aşırı oynaklık durumlarında piyasaya esnek ihaleler yoluyla veya doğrudan müdahale edebilmesini sağlamaktır.

72.Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihalesi nedir? işlemler nasıl yapılır?

Vadeli döviz alım-satım sözleşmeleri, genel olarak, finansal piyasalarda döviz kuruna yönelik pozisyon taşımak amacıyla aktif olarak kullanılan türev ürünlerdir. Vadeli döviz alım-satım işlemleri, bir para biriminin diğer bir para birimi karşısında önceden belirlenmiş bir vade sonunda gelecekteki değerini bugün itibarıyla üzerinde anlaşılan fiyattan alma veya satma yükümlülüğü getirmektedir.

Merkez Bankası da, döviz piyasalarında derinliği sağlamak ve reel kesimin kur riskini etkin yönetmesine katkıda bulunmak amacıyla Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihalelerine başlamıştır. Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihalelerinde, vade sonunda taraflar anaparaları el değiştirmez Türk lirası cinsinden nakdi uzlaşma yapılır.

Merkez Bankası bu işlemlerde döviz satım pozisyonunda olurken, ihaleyi kazanan bankalar ise döviz alım pozisyonu taşımaktadır. Bankalar, Merkez Bankası üzerinden almış oldukları döviz alım pozisyonunu döviz kuru riskine karşı finansal koruma sağlama adına reel sektöre ya da yurt dışı piyasalara ters pozisyon olarak aktarabilmektedir.

Bu işlemler ile,

- Döviz kurundaki oynaklığın azaltılması,
- Kurumsal müşterilerin döviz riskini yönetmeleri için ek bir araç oluşturulması ,
- Uygulanmakta olan para ve kur politikası çerçevesinde araç çeşitliliğinin artırılması,
- Merkez Bankasının rezervlerinde kalıcı bir kayıp oluşturmadan alternatif bir araç sağlanması

amaçlanmaktadır.

TL Uzlaşmalı Vadeli Döviz Satım İhaleleri Süreci

İhale gününde (t zamanında):

TCMB ile X Bankası vadeli bir kur seviyesi üzerinde anlaşılır. $F(t,T)$

Vade gününde(T zamanında)

Vadedeki spot kur $S(T)$, vadeli kurdan $F(t,T)$ yüksek ise:

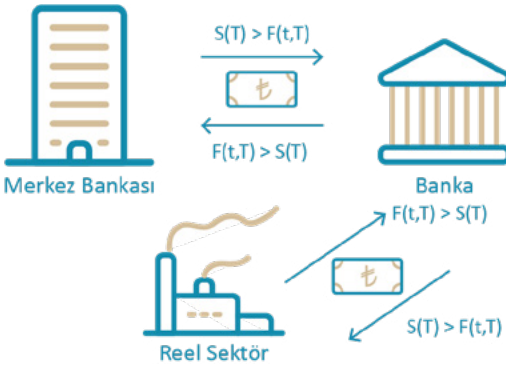
$S(T) > F(t,T)$ TCMB, X Bankası'na ihale miktarının $S(T) - F(t,T)$

katı kadar Türk Lirası ödeme yapacaktır.

Aksi durumda, yani vadedeki spot kur, vadeli kurdan düşük ise

TCMB, X Bankası'ndan ihale miktarının $F(t,T) - S(T)$ katı kadar

Türk Lirası ödeme tahsil edecektir.

Vadeli döviz alım- satım ihalelerindeki pozisyon tutarı ile fiyat ve vade, başlangıçta karar verilmesi gereken temel unsurlardır. Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz alım-satım programı kapsamında, Merkez Bankası 1, 2, 3 ve 6 ay vadeli ihaleler düzenlemektedir. Bu işlemler döviz piyasalarına üye bankalar ile geleneksel ihale yöntemiyle çoklu fiyat üzerinden gerçekleştirilmektedir. Çoklu fiyat yöntemine göre ihaleyi kazanan bankaların işlemleri, kendi teklif fiyatlarından gerçekleştirilmektedir. Her bir bankanın ihalede verebileceği maksimum teklif tutarı toplam ihale tutarının yüzde 20'si ile sınırlıdır.

İhaleler saat 16.00'da Merkez Bankası piyasa veri dağıtım sistemi aracılığı ile duyurulmaktadır. Duyurular, veri sağlayıcısı firmalar ta-

rafından kamuoyuna ve işlem yapacak bankalara ulaştırılmaktadır. İhalelere döviz piyasalarında işlem yapmaya yetkili bankalar katılabilmektedir.

İhaleler 5 dakika sürmekte ve ihaleye miktar ve vadeli kuru içerecek şekilde teklif atılmaktadır. Vadeli kur teklifleri en yüksekten en düşüğe göre sıralanmakta ve ihale tutarından kesilmektedir. Sonuçlar ihale bitiminden 10 dakika sonra açıklanmaktadır.

Bankalar, vade süresince Merkez Bankası nezdinde vadesi gelmemiş döviz pozisyonlarının yüzde 2,5'i oranında teminat bulundurmaktadırlar. İşlemlerin ve teminatların değerleri Merkez Bankası nezdinde gösterge niteliğindeki döviz satış kuru kullanılarak günlük olarak belirlenmekte ve fiyat ve kur hareketi gibi nedenlerden dolayı bankalardan ilave teminat istenebilmektedir.

Vade tarihinde Merkez Bankası tarafından ilan edilen ABD doları döviz alış kurunun ihalede oluşan kur seviyesinin üzerinde gerçekleşmesi durumunda, Merkez Bankası karşı tarafa Merkez Bankası tarafından ilan edilen ABD doları döviz alış kuru ile vadeli kur fiyatı arasındaki farkın ihalede kazanılan döviz tutarı ile çarpımını Türk lirası olarak öder. Vade sonunda Merkez Bankası tarafından ilan edilen ABD doları döviz alış kurunun ihalede oluşan kur seviyesinin altında gerçekleşmesi halinde ise, Merkez Bankası karşı taraftan aradaki farkı tahsil eder. Her iki durumda da vade tarihinde herhangi bir döviz ödemesi gerçekleştirilmemektedir.

Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım ihalelerinin Merkez Bankasının döviz rezervlerine herhangi bir etkisi olmamaktadır. Vade sonunda Merkez Bankası ödeyici konumda olursa, ödeme Türk lirası üzerinden gerçekleşeceği için Merkez Bankası rezerv kaybına uğramamaktadır. Ters durumda ise Merkez Bankası ödeme tahsil eden durumda olmaktadır.

73.Merkez Bankasının, BIST nezdinde faaliyet gösteren VİOP'ta işlem yapmaya başlamasının amacı nedir?

Merkez Bankası tarafından 31 Ağustos 2018 tarihinden itibaren, BIST nezdinde faaliyet gösteren VİOP'ta işlem yapılmaya başlanmıştır. Söz konusu işlemler döviz piyasalarının etkin işleyişine ve arz talep dengesinin uyumuna katkı sağlamaktadır.

Merkez Bankasının VİOP'ta işlem yapması, işlem hacminin ve derinliğin artırılarak spot-vadeli döviz piyasalarındaki fiyat oluşumlarının da daha sağlıklı olmasını desteklemektedir. Ayrıca, Merkez Bankası bünyesinde gerçekleştirilen Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz ihalelerine sadece piyasa üyesi bankalar katılabilirken, BIST nezdinde faaliyet gösteren VİOP'ta kurumsal ve bireysel müşteriler de dahil olmak üzere çok sayıda katılımcı ile işlem yapılabilir.

74. İmkânsız üçlü nedir?

İmkânsız üçlü, bir ülkede, sermaye hareketlerinin serbestliği, sabit döviz kuru rejimi ve bağımsız bir para politikası uygulaması aynı anda var olamayacağını ifade eden kavramdır. Buna göre bir merkez bankası sermaye hareketlerine açık bir ekonomide sabit kur rejimi ile faizleri istediği şekilde belirleme alternatifleri arasından birini seçmek durumundadır. Eğer sabit kur rejimi seçiliyorsa, bu durum faiz oranlarının serbestçe belirlenemeyeceğini ifade eder.

Bu mekanizma şu şekilde işler: Bir ekonomideki faiz oranları, dünya faiz oranlarından düşük olduğunda, diğer koşullar sabitken, yurtdışı finansal varlıkların getirileri daha yüksektir. Bu nedenle ülkeden sermaye çıkışları başlamaktadır. Bu da döviz talebinin artmasına neden olur. Döviz kurunu sabit tutmak isteyen merkez bankası, döviz rezervlerini kullanmak zorunda kalır. Bu şekilde döviz satışının iç piyasadaki para arzını azaltıp faiz oranlarını tekrar dünya faiz oranları seviyesine çıkartması beklenmektedir. Bir başka deyişle, para politikası sabit kur rejimi ve sermaye hareketleri serbestisi varken etkin değildir. Bu etkinlik ancak sermaye hareketleri serbestisi ya da sabit kur rejiminin birinden vazgeçilerek sağlanabilir.

75. Dolarizasyon ne demektir?

Dolarizasyon, bir ülkede yerleşik ekonomik birimlerin, yüksek enflasyon ve belirsizlik ortamı yüzünden ulusal paranın muhtemel değer kaybından korunmak için yabancı para ve yabancı para cinsinden varlık tutmaları şeklinde tanımlanır. Dolarizasyonu tam dolarizasyon ve kısmi dolarizasyon diye ikiye ayırmak mümkündür. Tam dolarizasyonda, bir ülke parasını tamamen terk ederek yabancı bir para birimini resmi para olarak kullanır. Kısmi dolarizasyonda ise ekonomik birimler belirsizlikten ve enflasyonun oluşturacağı satın alma gücünün aşınmasından korunmak için ulusal para cinsinden finansal varlıklar yerine yabancı para cinsinden finansal varlıklara yönelir.

76.Kapsanmamış faiz paritesi nedir?

Vadeleri aynı olan, risk taşımayan ve aynı ölçüde likit olan iki mali varlığı ele alalım. Bunların biri yerli diğeri yabancı para cinsinden varlık olsun. Etkin piyasa koşulları altında her iki varlığın aynı para cinsinden ifade edildiğinde beklenen getirileri birbirine eşit olmalıdır.

$$r_t = r_t^* + \Delta E_t^e + RP$$

Yukarıdaki eşitlikte r yurt içi faiz oranını, r^* dünya faiz oranını, ΔE_t^e yerli para da beklenen değer kaybını, RP ise risk primini göstermektedir.

Kapsanmamış faiz paritesi, yerli para cinsinden varlıkların risk primi artarsa bu varlıklara olan talebin azalacağını ve yerel paranın değer kaybedeceğini gösterir.

100

100
YÜZ
TÜRK LİRASI

T.C. CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

100
YÜZ
TÜRK LİRASI

14 OCAK 1970 TARİH VE 1211 SAYILI
KANUNA GÖRE ÇIKARILMIŞTIR.

BAŞKAN BAŞKAN YARDIMCISI

T.C. CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

100
YÜZ
TÜRK LİRASI

100

Ödeme Sistemleri

77.Merkez Bankasının kurduğu ve faaliyet izni verdiği ödeme sistemleri hangileridir?

Merkez Bankasının sahibi ve işleticisi olduğu Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri şunlardır:

- EFT
 - o Bankalararası Türk lirası Aktarım Sistemi
 - o Müşterilerarası Türk lirası Aktarım Sistemi
- Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemi (EMKT)

Merkez Bankasının faaliyet izni verdiği Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri ise şunlardır:

- Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. (BKM)- Yurtiçi Takas ve Hesaplaşma Sistemi
- İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (TAKASBANK)
 - o Pay Piyasası Takas Sistemi
 - o Borçlanma Araçları Piyasası Takas Sistemi
 - o Takasbank Çek Takas Sistemi
- Merkezî Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK)- Merkezi Kaydi Sistem
- Garanti Ödeme Sistemleri A.Ş. (GÖSAŞ)- Takasnet Sistemi
- Mastercard Payment Transaction Services Turkey Bilişim Hizmetleri A.Ş. (MPTS)- MPTS Takas Sistemi

78.EFT nedir? İşleyişi nasıldır?

EFT Sistemi gerçek zamanlı birebir mutabakat sistemi olup, Türk lirası üzerinden yapılan ödeme işlemlerinin bankalar arasında elektronik ortamda gerçekleştirilmesini sağlayan ödeme sistemidir. EFT Sisteminde, sisteme ulaşan her mesaj anında işleme konulmakta, mutabakat hesaplarında yeterli bakiye olduğu sürece, bir bankadan diğer bankaya para transferi bekletilmeksizin gerçekleştirilmekte ve ödemelere herhangi bir şekilde müdahale edilmemektedir.

Üçüncü nesil EFT Sistemi iki işlevsel bileşene ayrılmıştır. Müşterilerarası Türk Lirası Aktarım Sistemi bileşeninde, bankaların müşterileri adına gerçekleştirdikleri ödemeler, Bankalararası Türk Lirası Aktarım Sistemi bileşeninde ise bankaların birbirleri arasında gerçekleştirdikleri ödemeler ile yurt dışı finansal kuruluşlara sağladıkları muhabirlik hizmetlerine ilişkin bankacılık ödemeleri gerçekleştirilmektedir. EFT'nin her iki bileşeni de Merkez Bankasının kendi insan kaynakları ve teknik imkânlarıyla oluşturulan yazılımlarla hizmet vermektedir.

Para, Banknotlar ve Emisyon

79.Emisyon hacmi nedir?

Emisyon hacmi, merkez bankası tarafından ihraç edilen (piyasaya sürülen) banknotların toplam tutarını ifade etmektedir ve "tedavül-deki banknotlar" olarak da adlandırılmaktadır.

Emisyon hacminin temel belirleyicisi bir ülkedeki ekonomik faaliyetlerdir. Her türlü üretim ve harcama, nakit dışı ödeme araçlarının yaygınlığına bağlı olarak, belirli miktarda nakit ihtiyacı doğurmaktadır.

Bunun yanında, ülkedeki makroekonomik ve demografik etkenler de nakit tutma eğilimini etkilemektedir.

80.Para arzı ve para arzı tanımları nelerdir?

Ekonomide, bir dönemde piyasada bulunan toplam para stokuna para arzı denir. Emisyon hacmine Hazine tarafından dolaşıma verilen madeni paraların ilave edilmesi ve bankaların kasalarında bulunan banknot ve madeni paraların çıkartılması ile dolaşımdaki para olarak ifade edilen piyasadaki net nakit miktarına ulaşılır. Para arzının içinde ise dolaşımdaki paranın yanı sıra vadeli-vadesiz mevduat ve bazı para piyasası fonlarıyla ihraç edilen menkul kıymetler de yer alır.

$M1 = \text{Dolaşımdaki para} + \text{Vadesiz TL Mevduat} + \text{Vadesiz YP Mevduat}$

$M2 = M1 + \text{Vadeli TL Mevduat} + \text{Vadeli YP Mevduat}$

$M3 = M2 + \text{Repo} + \text{Para Piyasası Fonları} + \text{İhraç Edilen Menkul Kıymetler}$

Para arzı istatistikleri, Merkez Bankası tarafından haftalık ve aylık olarak Para ve Banka İstatistikleri kapsamında uluslararası standartlara uygun olarak yayımlanmaktadır. Bu istatistiklere Merkez Bankası İnternet sitesinde yer alan "İstatistikler/Parasal ve Finansal İstatistikler" sekmelerinden, zaman serisi olarak ise "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)" sekmelerinden ulaşılabilir.

81.Parasal taban nedir?

Merkez Bankasının temel işlevlerini yerine getirebilmesi için ülkedeki para ve kredi miktarını etkileyebilecek bir konumda olması; yani likiditeyi istenilen düzeyde tutabilme yeteneğine sahip olması gereklidir. Bunun için ise Merkez Bankasının kontrol edebileceği bir parasal büyüklüğü izlemesi gereklidir. Bu parasal büyüklüğün seçiminde iki etken bulunur:

Merkez Bankasının para politikası araçları ile bu büyüklüğü tümüyle etkileyebilmesi gereklidir. Bu büyüklük ile para arzı ve iktisadi faaliyet arasında istikrarlı bir ilişki bulunması gereklidir. Bu bağlamda Merkez Bankası, para basma yetkisi olan tek mercii olarak “parasal taban”ı izler. Parasal taban, dolaşımdaki para ile net APİ’yi kapsamaktadır.

Merkez Bankasının APİ ile bankacılık kesimine doğan net yükümlülüğü, repo/ters repo işlemleri, gecelik krediler ve likidite senedi alım satımları ile ortaya çıkmaktadır.

82.Merkez bankalarının bastığı kağıt paranın karşılığı var mı?

Birinci Dünya Savaşı öncesinde hemen her yerde hükûmetler para basma yetkisini merkez bankalarına devretmişlerdir. O dönemde basılan paraların değerli maden olarak karşılığı vardı. Yani, kağıt parayı getirene o paranın değerli maden olarak karşılığının ödenmesi taahhüt ediliyordu. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise bu sistem uygulanamamaya başladı ve 1944’te Amerika Birleşik Devletleri’nin Bretton Woods kasabasında 44 ülkenin katılımıyla gerçekleşen konferansta Amerikan doları altına dönüşebilen tek para birimi olarak kabul edildi ve 1 ons altın 35 dolara sabitlendi.

Günümüzde ise, kağıt paranın gerçek değeri yalnızca kağıt ve mürekkep değeridir. Yani, para altın veya gümüş gibi herhangi bir değerli madene dayandırılmaz. Para geçerliliğini, parayı basan devletten ve merkez bankasından alır. Buna fiat para (itibari para) denir; yani bu paranın karşılığı devletin itibarıdır.

83.Emisyon hacminin artması merkez bankasının "karşılıksız para bastığı" anlamına mı gelir?

Merkez bankalarının en temel görevlerinden biri para basmak ve bastığı parayı dolaşıma sürmektir. Ekonominin nakit para ihtiyacının karşılanması ile eskimiş ve yıpranmış banknotların yenileriyle değiştirilerek tedavülde daha temiz bir banknot kompozisyonu bulundurulması için merkez bankasınca banknot basılmaktadır. Ancak, para basılması ile piyasaya para sürülmesi aynı anlama gelmemekte ve genel olarak para basımı paranın üretimiyle; piyasaya para sürülmesi ise dolaşımda bulunan banknot miktarını ifade eden emisyon hacmini etkileyen bankacılık işlemleriyle ilgili kavramlardır. Emisyon hacmi, temel olarak bireylerin ve bankaların nakit talebine göre belirlenir. Emisyon hacminin artması, merkez bankasının “para bastığı” ya da daha teknik ifadeyle genişletici para politikası uyguladığı anlamına gelmez.

Modern merkez bankacılığı uygulamalarında merkez bankaları, para politikasını emisyon hacmini belirleyerek oluşturmaz. Yani, emisyon hacmi merkez bankasının bir politika aracı değildir. Para politikası, paranın miktarının değil, elde edilebilirliğinin, yani parayı elde etme maliyetinin belirlenmesi ile oluşturulur. Merkez bankası, belirlediği kısa vadeli faiz oranı üzerinden talep eden bankalara borç para verir. Emisyon talebi arttığında, yani insanlar daha fazla para tutmak istediğinde bankalar, merkez bankasının belirlediği faiz oranı üzerinden ve merkez bankasına teminat getirerek merkez bankasından borçlanırlar. O halde emisyon hacmini belirleyen temel unsur, ekonomideki birimlerin nakite olan talebidir.

Kredi kartları, çek, internet bankacılığı gibi alternatif ödeme araçlarında görülen gelişmelere rağmen, özellikle küçük tutarlı ödemelerde nakit kullanmak kolaylık sağlar ve pratiktir. Bu yüzden hala nakde olan talep yüksektir. Bu talep günden güne, aydan aya değişebilir.

Emisyon hacmini en çok etkileyen beş ana unsur vardır:

1) Mevsim Etkisi

Tatil için çoğunlukla tercih edilen dönemler Şubat ayı ve yaz aylarıdır. Bu dönemlerde insanların nakit para talebi artar, bu da emisyon hacmini artırır.

2) Haftanın Günleri

Bireyler hafta sonu tatili öncesi yanlarında nakit bulundurmak isterler. Bankalar da müşterilerine nakit sağlamak ve hafta sonu oluşabilecek nakit taleplerine karşı tedbirli olmak için nakit bulundururlar. Bu nedenle, Cuma günleri emisyon hacminde belirgin bir artış görülür.

3) Maaş Ödemeleri

Her ayın başında ve ortasında yani maaş ödemelerinin yapıldığı günlerde emisyon hacmi artar.

4) Dini Bayramlar

Bireyler bayramda yapacakları harcamalar için nakit tutmak isterler. Bu da dini bayramlar öncesinde emisyon hacminde artışa yol açar. Hatta, kurban bayramlarında görülen artış, hem bayramın daha uzun olması, hem de alışverişlerdeki yoğun nakit para kullanımı sebebiyle daha belirgindir.

5) Büyüme ve Enflasyon Oranları

Büyüme ve enflasyon oranları da emisyon hacmini etkiler. Ekonomi büyürken insanlar zenginleşir ve daha fazla para harcamak isterler. Enflasyon arttığında insanlar sahip olmak istedikleri şeylere ulaşmak için daha fazla paraya ihtiyaç duyarlar. Bu da nakit talebini ve emisyon hacmini artırır

84.Piyasadaki banknotların kompozisyonu neye göre belirlenir?

Banknotların kupür kompozisyonları oluşturulurken, geçmiş yıllardaki uygulamalar, perakende sektörünün fiyatlandırma politikası, madeni para kullanım alışkanlığı, yuvarlama etkisi ve diğer ülkelerdeki sistemler gibi hususlar dikkate alınmaktadır.

Çeşitli ülke uygulamalarına ve yapılan araştırmalara bakıldığında, dolaşımda altı veya yedi adedin üzerinde kupür bulundurulması durumunda bazı kupürlerin kullanım dışı kalabileceği, az sayıdaki kupür adedinin ise nakit işlemlerinde zorluklar yaratabileceği görülmektedir.

85.Türk lirası simgesi nasıl belirlenmiştir ve Türk lirasının Devletin para birimi olduğu hangi dayanakla belirlenmiştir?

Merkez Bankası, 2011 yılında “Türk lirasının ülkemizde ve dünyada tanıtılması amacıyla bir simge belirlemek” stratejik amacına yönelik olarak Türk lirasını ulusal ve uluslararası alanda anlaşılabilir, özgün, estetik, elle yazımı kolay ve akılda kalıcı bir şekilde temsil edecek bir simge oluşturulması amacıyla “Türk Lirası Simge Yarışması” düzenlemiştir. Yarışma sonuçları ile Türk lirası simgesi, 1 Mart 2012 tarihinde bir basın toplantısında kamuoyu ile paylaşılmıştır. Buna ek olarak, Türk lirası simgesinin toplumun her kesimine ulaşması ve simge ile ilgili azami ölçüde bilgilendirmenin sağlanması amacıyla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarıyla irtibata geçilmiştir.

Türk lirası simgesi belirlenirken, Türk lirasının ve Türkiye ekonomisinin iki belirgin özelliği olan “güven” ve “istikrar içinde yükselen değer” kavramları ön plana çıkartılmıştır. Simgenin çıpaya benzemesi Türk lirasının kıymet saklama aracı olarak “güvenli bir liman haline geldiğini” vurgulamaktadır. Paralel çizgilerin yukarı eğimli olması ise, Türk lirasının ve Türkiye ekonomisinin “istikrar içinde yükselen değerini” simgelemektedir.

Merkez Bankası Kanunu’nun 36. maddesine göre Bankanın ihraç ettiği banknotların tedavülü mecburi olup, bunlar hudutsuz ödeme kudretini haizdir.

5083 sayılı Kanununun 1. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimini Türk lirası; Türk lirasının alt birimini ise kuruş olarak belirlemiştir.

86.Kripto para nedir?

Kripto, yani “şifreli” ve “para” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelen kripto para hiçbir merkezi otorite veya aracı kuruma bağlı olmayan ve blok zincir (blockchain) denilen bir mekanizma ile işleyen sanal para birimini ifade eder.

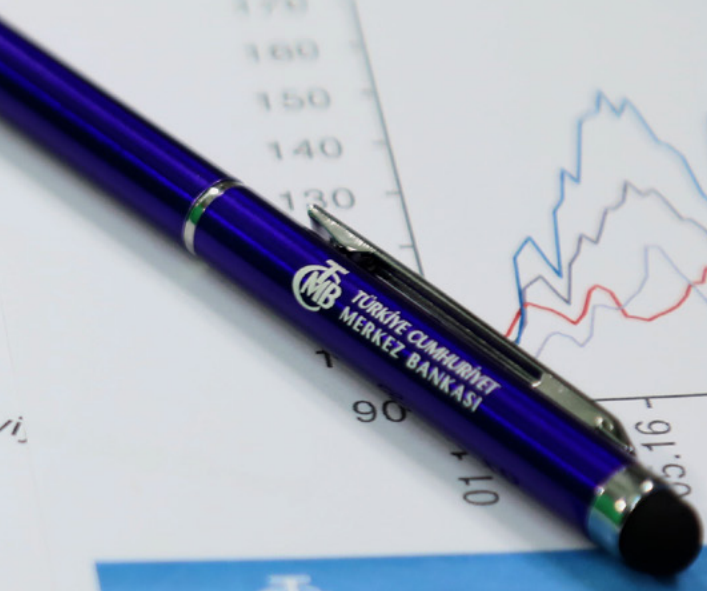
Bir şeyin, para olarak değerlendirilebilmesi için geleneksel paranın üç temel fonksiyonu olan ölçü birimi olma, değişim aracı olma ve değer saklama aracı olma özelliklerini taşıması gerekir. Kripto paraların, günümüzde sınırlı sayıda insan tarafından kullanılması ve işlem hızı ile maliyetlerinin genellikle geleneksel ödeme yöntemlerinden daha yavaş ve daha pahalı olması bir değişim aracı olarak kullanılmasını sınırlamaktadır. Değerlerindeki yüksek oynaklık sebebiyle değer saklama aracı olarak kullanılamamaktadır. Kripto paralara aşına olan kişilerin bile, fiyat belirlerken yasal para birimlerine çevirme eğilimi göstermeleri bunların ölçü birimi olarak değerlendirilmediğinin işaretidir.

Buna ek olarak, bir varlığın paranın temel fonksiyonlarını ne ölçüde yerine getirdiği kişiden kişiye ve zaman içerisinde değişmektedir. Bu fonksiyonları yerine getirmesi, bir varlığın yasal açıdan para olarak nitelendirileceği anlamına gelmemektedir. Her ne kadar gelecekte daha istikrarlı kripto paraların geliştirilmesi ve daha geniş bir kitle tarafından kullanılması ihtimal dahilinde olsa da kripto paraların mevcut şartlar altında para olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Bu nedenle “kripto para” yerine “kripto varlık” terimi kullanılabilir.

Envanter ve aktifler hesapları
gözetim gözetim raporu

2016 yılı faaliyet raporuna ilişkin
bilgi notları

— Kredi — Para Birimi —

İstatistikler

87.Reel Efektif Döviz Kuru nedir? Nasıl hesaplanır?

Nominal efektif döviz kuru, Türkiye'nin dış ticaretinde önemli paya sahip ülkelerin para birimlerinden oluşan sepete göre, Türk lirasının ağırlıklı ortalama değeridir. Ağırlıklar ikili ticaret akımları kullanılarak belirlenmektedir. Reel efektif döviz kuru ise nominal efektif döviz kurundaki nispi fiyat etkileri arındırılarak elde edilmektedir. Merkez Bankası tarafından hesaplanan reel efektif döviz kuru endeksleri ülkemiz fiyat düzeyinin dış ticaret yaptığımız ülkelerin fiyat düzeylerine oranının ağırlıklı geometrik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Reel efektif kurun artışı Türk lirasının reel olarak değer kazandığını, diğer bir anlatımla Türk mallarının yabancı mallar cinsinden fiyatının arttığını göstermektedir.

88.Beklenti Anketi nedir? Neden uygulanır?

Merkez Bankası, çoğunlukla finansal sektörden karar alıcı ve uzman kişilerin enflasyon, döviz kuru, faiz, cari işlemler dengesi ve büyüme konularında geleceğe yönelik beklentilerini almak üzere aylık bir anket uygular. Bu anketin amacı, Bankanın para politikası karar alma süreçlerine ekonomik birimlerin geleceğe yönelik beklentilerini yansıtılabilmektir.

89.Banka Kredileri Eğilim Anketi neyi gösterir?

Banka Kredileri Eğilim Anketi bankaların, mali olmayan şirketler ve tüketicilere kullandırdıkları krediler hakkında bilgi sağlamak amacıyla, üçer aylık dönemler itibarıyla bankalara uygulanmaktadır. Anket, kredi standartları ile kredi arz ve talebini etkileyen koşullar ve kredi talebinde gerçekleşmiş ve gerçekleşmesi beklenen değişimler ile bu değişimlerde rolü olduğu düşünülen faktörler ve kredi talebinin izlenmesine yardımcı olmaktadır.

Anket işletmelere (mali olmayan şirketler) kullanılan krediler ve bireysel krediler (tüketicilere kullandırılan krediler) olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde de bankalara kredi standartları, kredi koşul ve kuralları ile kredi talebinin önceki üç ay içindeki değişim yönü ve bu değişimde rolü olan faktörlerin etkisi sorulmaktadır. Bunun yanında bankaların gelecek üç ay için kredi standartları ve kredi talebine ilişkin öngörülerini alınmaktadır. İşletmelere kullanılan krediler için standartlar ve talep bilgileri genel eğilimin yanı sıra kredinin vadesi, krediyi kullanan firmanın büyüklüğü ve para cinsi ayırımında da yer almaktadır. Bireysel kredilere iliş-

kin sorular; konut, taşıt ve diğer bireysel krediler için ayrı ayrı yanıtlanmaktadır. Ankette ayrıca bankalara, yurtdışı fonlama koşullarına ilişkin sorular da sorulmaktadır. Anket soruları, kredilere ilişkin nicel bilgi içerecek şekilde değil, bankaların kredi verme eğilimlerinin ve kredilere olan talebin bir önceki çeyreğe göre ne yönde değiştiğini ve bir sonraki çeyrek için beklentileri gösterecek şekilde tasarlanmıştır.

90.Ödemeler dengesi istatistikleri nedir?

Ödemeler dengesi, geniş anlamıyla, bir ekonomide yerleşik kişilerin diğer ekonomilerde yerleşik kişiler (yurt dışında yerleşikler) ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemlerin sistematik kayıtlarını elde etmek üzere hazırlanan istatistiksel bir rapordur. Ödemeler dengesi istatistiklerinin toplanmasına ilişkin uluslararası standartlar, IMF'nin üye ülkelerine yol gösterici olarak hazırladığı Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu El Kitabı'nda yer almaktadır. Bu doküman, aynı zamanda ödemeler dengesi istatistiklerini ülkeler bazında karşılaştırmaya da olanak tanır.

Türkiye'nin Ödemeler Dengesi İstatistikleri ise, IMF'nin 2009 yılında yayımladığı yukarıda sözü edilen el kitabı temel alınarak toplanmakta ve her ay düzenli olarak yayımlanmaktadır.

91.Net hata ve noksan nedir?

Ödemeler dengesinin her işlemi iki ayrı işaretle (alacak ve borç kaydı) kaydedilir. Bu sebeple, ödemeler dengesi konusu her işlem, içeriği ile ilgili kaleme kaydedilirken, karşı kaydının da bir başka kaleme yer alması esastır. Başka bir deyişle, her işlemin eşit değerinde alacak ve borç kayıtlarıyla kaydedilmesi, böylece "Cari İşlemler Hesabı" ve "Sermaye Hesabı"nın toplamının her zaman "Finans Hesabı" kalemine eşit olması gerekmektedir. Ancak, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi, değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; sonuç itibarıyla oluşan farklar net hata ve noksan kalemine "kalıntı" şeklinde yansımaktadır. Bu kalem, finans hesabından, cari işlemler hesabı ve sermaye hesabının çıkarılmasıyla elde edilmektedir. Net hata ve noksan:

- Kayıt altına alınmamış işlemler,
 - Gümrük beyanlarındaki eksiklikler ve yanlışlıklar,
 - Kayıt ve anketlerdeki ölçüm hataları,
 - Kayıtlar için farklı veri kaynaklarının kullanılması,
 - Dış ticarete teslimat ve ödeme zamanlarındaki uyumsuzluk,
 - Borç ve alacakların farklı dönemler için raporlanması
- sebeplerdir.

Net hata ve noksan kaleminde geçici verilerin kesinleşmesi, yeni bir veri kaynağı elde edilmesi ve yöntemsel değişiklikler sebebiyle güncellemeler olabilir.

92.Uluslararası Yatırım Poziyonu (UYP) neyi gösterir?

UYP, bir ekonomideki yerleşik kişilerin yurt dışı yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile rezerv varlık olarak tutulan altın ve döviz şeklindeki finansal varlıklarının ve yerleşiklerin yurt dışı yerleşik kişilere olan finansal yükümlülüklerinin belli bir tarihteki stok değerini gösteren istatistiki bir tablodur.

UYP tanımında geçen “yerleşik” kavramı, bir ekonomide bir yıldan fazla süre ile devamlı ve düzenli olarak ikamet eden gerçek kişiler ile o ekonomi içinde faaliyette olan tüzel kişileri ifade etmektedir. UYP sektörel olarak, Genel Hükûmet, Merkez Bankası, bankalar ve diğer sektörleri içermektedir.

UYP, bir bilanço gibi, “varlıklar” ve “yükümlülükler”i gösteren iki taraflı bir tablo şeklinde hazırlanmaktadır. “Varlıklar” dört, “yükümlülükler” üç ana yatırım grubunu kapsamaktadır:

1. Doğrudan Yatırımlar: Yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yatırımlarda, yatırımcının işletmenin sermayesinde yüzde 10 veya daha fazla paya sahip olması gerekmektedir.
2. Portföy Yatırımları: Hisse senedi ve borç senetlerine yapılan yatırımları içermektedir. Doğrudan yabancı yatırımların aksine, hisse senedine toplam olarak yüzde 10’un altında yaptığı yatırımla yatırımcı, bu senetleri ihraç eden kuruluşun yönetiminde etkin pozisyonda olmamaktadır. Doğrudan yabancı yatırımlarda yatırımcı, yatırım sermayesinin yanı sıra üretim teknolojisi ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getirirken, portföy yatırımlarında yabancı yatırımcının sermayeden başka bir katkısı bulunmamaktadır.
3. Diğer Yatırımlar: Doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve rezerv varlıklar dışında kalan, mevduat, krediler ve ticari krediler gibi diğer varlık ve yükümlülükleri kapsar.
4. Rezerv Varlıklar: Para ve kur politikalarını desteklemek, piyasalara güven vermek, devletin döviz cinsi üzerinden iç ve dış borç servisini gerçekleştirmek, dışsal şoklara karşı gerekli döviz likiditesini bulundurmamak gibi amaçlara yönelik parasal otorite tarafından kontrol edilen kullanıma hazır dış varlıklardır.

Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Varlıklar	Yükümlülükler
Doğrudan Yatırımlar	Doğrudan Yatırımlar
Portföy Yatırımları	Portföy Yatırımları
Diğer Yatırımlar	Diğer Yatırımlar
Rezerv Yatırımlar	

Ödemeler Dengesi İstatistikleri ve UYP İstatistikleri, Uluslararası Para Fonu tarafından üye ülkelere yol gösterici olarak hazırlanan “Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı”nda yer alan uluslararası standartlar temelinde derlenmektedir.

UYP’de toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin farkı net uluslararası yatırım pozisyonu olarak adlandırılmaktadır. Başka bir deyişle, net UYP, Türkiye’nin yurt dışından alacaklarıyla, Türkiye’nin yurt dışına borçlarının netini göstermektedir. Net pozisyon pozitif veya negatif olabilir.

Merkez Bankası tarafından derlenen ve yayımlanan ilgili UYP verilerine Merkez Bankası internet sitesinde yer alan “İstatistikler / Ödemeler Dengesi ve İlgili İstatistikler / Uluslararası Yatırım Pozisyonu” menüleri takip edilerek ulaşılabilmektedir.

93.Özel sektörün yurt dışı borçlarına ilişkin verilere nereden ulaşılabilir?

Özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun ve kısa vadeli kredilere ilişkin ayrıntılı veriler, yurtiçinde yerleşik banka ve firmalardan, kredi bazında alınan formlar ile derlenmektedir.

Söz konusu akım verileri; IMF Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı paralelinde, Merkez Bankası tarafından aylık olarak yayımlanan Ödemeler Dengesi İstatistiklerine yansıtılmaktadır.

Bunun yanında, kullanım ve geri ödemelerden meydana gelen ve ilgili dönem sonu kurlarından ABD dolarına dönüştürülen stoklar; IMF Dış Borç İstatistikleri El Kitabı paralelinde, Merkez Bankası tarafından aylık olarak yayımlanan Uluslararası Yatırım Pozisyonuna yansıtılmaktadır.

Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu Gelişmelerine ve verilere Merkez Bankası İnternet sitesinde İstatistikler/Ödemeler Dengesi ile ilgili İstatistikler altında “Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu” başlığından erişilebilir.

94.Konut fiyat endeksleri nedir? Konut fiyatlarının takip edilmesi neden önemlidir?

Türkiye’de hane halkının toplam servetinin önemli bir kısmını konut yatırımları oluşturduğu için ve konut kredilerinin toplam kredi stoku içindeki ağırlığı yüksek olduğundan konut piyasasının takip edilmesi finansal istikrarın korunabilmesi için önem taşımaktadır.

Konut fiyat endeksleri, Türkiye konut piyasasındaki fiyat değişimlerini takip etmek amacıyla oluşturulan endekslerdir. Konut fiyat endekslerinin hesaplanmasında, satışa konu olan tüm konutlara ilişkin fiyat verileri kullanılmaktadır. Konut piyasasında oluşan gerçek fiyatı temsil etmek üzere, bireysel konut kredisi talebiyle kredi veren kuruluşlara yapılan başvurular sırasında düzenlenen değerlendirme raporlarındaki konut değerleri kullanılmaktadır.

Konut kredilerine temel oluşturan değerlendirme raporları gayrimenkul değerlendirme şirketleri tarafından düzenlenmektedir. Satışın gerçekleşerek kredinin kullandırılması şartı aranmamakta, değerlemesi yapılan tüm konutlar kapsama dahil edilmektedir.

Konut Fiyat Endeksi (KFE): Türkiye genelini temsil etmek üzere, tabakalanmış ortanca fiyat yöntemi kullanılarak hesaplanan konut fiyat endeksidir.

Yeni Konutlar Fiyat Endeksi (YKFE): Türkiye genelini temsil etmek üzere, yapım yılı son iki yıl (içinde bulunulan yıl ile bir önceki yıl) olan konutlar için, tabakalanmış ortanca fiyat yöntemi kullanılarak hesaplanan fiyat endeksidir.

Yeni Olmayan Konutlar Fiyat Endeksi (YOKFE): Türkiye genelini temsil etmek üzere, yapım yılı son iki yıldan önce olan konutlar için, tabakalanmış ortanca fiyat yöntemi kullanılarak hesaplanan fiyat endeksidir.

Hedonik Konut Fiyat Endeksi (HKFE): Konutların gözlemlenebilen özelliklerine bağlı kalite etkisinden arındırılmış fiyat değişimlerini izlemek amacıyla, hedonik regresyon yöntemi kullanılarak Türkiye genelini temsil etmek üzere oluşturulan fiyat endeksidir.

HKFE ve KFE Türkiye geneli ile İstatistik Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey 2’ye göre 26 bölge bazında, YKFE ve YOKFE ise Türkiye geneli ve üç büyük il bazında üretilerek kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Türkiye genelini temsil etmek üzere üretilen endekslerin hesaplanmasında kapsama alınan iller, veri sayısı yeterliliğine göre değişiklik gösterebilmektedir.

95.Finansal Hesaplar nedir?

Finansal Hesaplar, bir ekonomide yerleşik sektörlerin birbirleriyle ve dünyanın geri kalanı (yurt dışı) ile olan finansal varlık/yükümlülük ilişkisini belirli bir dönem için stok, akım, konsolide ve konsolide edilmemiş olarak gösteren istatistiki bir rapordur. Yurt içi ekonomi; finansal kuruluşlar, finansal olmayan kuruluşlar, genel yönetim ve hane halkı alt sektörleri itibarıyla sunulur. Konsolide edilmiş tablolarda ilgili sektörün kendi içinde gerçekleşen işlemler netleştirilmektedir. Birleşmiş Milletler'in üye ülkelere rehber niteliğinde hazırladığı Ulusal Hesaplar El Kitabı'nda (SNA 2008) yer alan uluslararası kabul görmüş standartlara uygun olarak üretilir. Türkiye Finansal Hesapları, ülke karşılaştırmalarına olanak sağlamak üzere SNA 2008'e uygun olarak üç aylık olarak yayımlanır.

Finansal Hesaplar İstatistiklerine Merkez Bankası İnternet sitesinde yer alan "İstatistikler/Parasal ve Finansal İstatistikler" sekmelerinden, ana sektörler itibarıyla zaman serisi olarak ise "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)" sekmelerinden ulaşılabilir.

Diğer

96. Bankalar nasıl para yaratır?

Bankaların sahip oldukları mevduatın bir kısmını zorunlu olarak Merkez Bankasında tutmaları gerekir. Merkez Bankasında tutulan bu miktara “zorunlu karşılık” denir. Bankalar zorunlu karşılıkların dışında da topladıkları mevduatın bir kısmını güvence olarak tutabilir. Güvence olarak tutulan bu miktar bankanın rezervidir. Geriye kalan tutarı ise kredi olarak ihtiyacı olanlara verebilir. Bankalar, mevduat olarak topladıkları paraların rezerv olarak tutulması zorunlu olan kısmı dışındaki miktarı, kredi olarak ihtiyacı olanlara vererek ekonomide kaydî para yaratır.

Bununla birlikte bankalar, ani mevduat çıkışlarını karşılamak ve kârlı yatırım fırsatlarını değerlendirmek amacı ile kendi istekleriyle serbest rezerv de tutabilirler. Bankalar bu kararı verirken ekonomik birtakım göstergeleri dikkate alırlar. Bunlar, piyasadaki faiz oranı, rezerv borçlanma maliyeti, finansal sistemdeki istikrar olarak örneklendirilebilir. Bankaların serbest rezerv tutmaları, bankanın yarattığı kaydî paranın azalması ile sonuçlanır.

97. Reeskont ne demektir? Reeskont faiz oranı neyi gösterir?

Reeskont; iskonto edilmiş, diğer bir deyişle bir bedel karşılığı el değiştirmiş (iskonto) olan kıymetlerin, bir bedel karşılığında yeniden el değiştirmesini (reiskonto) ifade eder.

Reeskont ve avans işlemleri, Merkez Bankası Kanunu’nun 45. maddesine göre düzenlenmiştir.

Merkez Bankası, bankacılık kesiminin geçici likidite ihtiyaçlarının karşılanması için, bankalar tarafından verilecek ticari senet ve vesikaları reeskonta kabul edebilir. Türkiye’de reeskont işlemindeki tüm koşul ve kurallar, Merkez Bankası tarafından belirlenir. Bunun yanında, reeskont kredilerinin en yüksek sınırı ve kredi türlerine göre limitleri, para politikası ilkeleri doğrultusunda yine Banka tarafından konulur.

Bu işlemler için Merkez Bankası tarafından uygulanan faize “reeskont faiz oranı” adı verilmektedir.

Merkez Bankası reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilmektedir. Avans için teminat olarak alınan bu senetler; ticari senet ve belgeler, devlet tahvilleri ve borsada kayıtlı tahvillerdir. Ekonomideki para arzı ve kredi genişlemesi dikkate alınarak belirlenen reeskont faiz oranı, mevcut durumda uygulanan para politikası kapsamında bir para politikası aracı olarak önemini kaybetmiştir.

98.Reeskont kredileri nedir? Nasıl kullanılır?

Merkez Bankasının, mal ve hizmet ihracatında bulunan firmalara uygun maliyetli finansman sağlamak amacıyla döviz cinsinden düzenlenen senet karşılığında Türk lirası olarak verdiği krediye reeskont kredisi denir. Firmalar, bu kredinin geri ödemesini döviz ile yapar.

240 gün vadesi olan bu kredi

- Yüksek teknolojlili sanayi ürünleri ihracatçısı,
- Yeni pazarlara ihracat yapan,
- Döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerde bulunan

firmalarca kullanılabilir. Maliyetleri piyasa koşullarına göre daha az olan bu kredide sadece firma ve aracı banka imzalı senetler kabul edilir.

99.Merkez Bankası bilançosu ile bir ticari banka bilançosu arasındaki farklar nelerdir?

Merkez Bankası Kanunu'nun 4. maddesi ile Türkiye'de banknot ihraç etme yetkisi sadece Merkez Bankasına verilmiş olup tedavüle çıkartılan banknotlar Merkez Bankası Bilançosunun pasifinde yer alan "Tedavüldeki Banknotlar" kaleminde izlenir.

Kanun'un 41. maddesi ile Merkez Bankasına hükümetin haznedarlığı görevi verilmiş olup Türkiye'nin 1947 yılından beri üyesi olduğu IMF ile ilişkiler açısından, mali ajan T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, muhafaza kurumu ise Merkez Bankası olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'nin IMF'ye üyeliğinden doğan mali ilişkiler (varlık ve yükümlülüklerimiz) sadece Merkez Bankası bilançosunda yer alır.

Kanun'un 61. maddesi gereğince, Türk lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin ve uluslararası piyasalarda altın fiyatlarının değişmesi nedeniyle Bankanın aktifindeki ve pasifindeki dövizlerin, efektiflerin ve yabancı para cinsinden diğer varlık ve yükümlülükler ile altınların değerlendirilmesi sonucu oluşan değerlendirme farkları ayrı bir hesap olan "Değerleme Hesabı"nda izlenmekte olup gerçekleşmemiş giderler bilançonun aktifinde, gerçekleşmemiş gelirler ise pasifinde gösterilir. Bu gelir ve giderlerin gerçekleşmesi halinde, gerçekleşen tutarlar kâr ve zarar hesaplarına aktarılır. Ticari bankalarda ise gerçekleşmemiş gelir ve giderler doğrudan kâr ve zarar hesaplarına aktarılır.

Merkez Bankası bilanço kalemleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye Banka İnternet sitesinde "Araştırma ve Yayınlar/Raporlar/Yıllık Rapor" menüsü altında yer alan Yıllık Raporlardan ve "Araştırma ve Yayınlar/Kitaplar, Kitapçıklar ve Broşürler/2016/Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bilançosu ve Analitik Bilanço – Örnek Uygulamalar ve Bilanço Yansımaları" menüsünden ulaşılabilir.

100.Merkez Bankası Analitik Bilançosu nedir?

Merkez Bankası İnternet sitesinde günlük olarak yayımlanan analitik bilanço, Merkez Bankası Bilanço kalemlerinin belirli parasal büyüklükleri ifade etmek üzere toplulaştırılması ve netleştirilmesi yoluyla oluşturulmaktadır. Analitik bilançonun temel amacı, Merkez Bankasının önemli yükümlülüklerinin nasıl oluşturulduğunun gösterilmesi, Merkez Bankası ile kamu ve bankacılık kesimleri arasındaki ilişkilerin sergilenebilmesidir.

Merkez Bankasının uyguladığı para politikalarının takip edilmesini kolaylaştıran analitik bilanço, aynı zamanda ekonominin genel durumu konusunda da önemli ipuçları verebilir.

Analitik Bilanço ile ilgili ayrıntılı bilgiye Banka İnternet sitesinde "Araştırma ve Yayınlar/Kitaplar, Kitapçıklar ve Broşürler/2016/Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bilançosu ve Analitik Bilanço – Örnek Uygulamalar ve Bilanço Yansımaları" menüsünden ulaşılabilir.

50

10

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
İdare Merkezi
Hacı Bayram Mahallesi
İstiklal Caddesi No: 10
06050 Ulus Altındağ / Ankara

Telefon: (312) 507 50 00
Faks: (312) 507 56 40
www.tcmb.gov.tr

ISBN (basılı): 978-605-4911-78-3
ISBN (elektronik): 978-605-4911-81-3

Birinci Baskı: Kasım 2018
İkinci Baskı: Şubat 2019

 Merkez_Bankasi

 TurkiyeCumhuriyetMerkezBankasi

 TCMerkezBankasi

 TurkiyeCumhuriyetMerkezBankasi

 Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

 herkesicinekonomi

